

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

EUROSISTEMA

PRANEŠIMAS APIE KONVERGENCIJĄ 2007 M. GEGUŽĖ

ECB EZB EKT EKP

20

IVADAS

ANALIZĖS PAGRINDAS

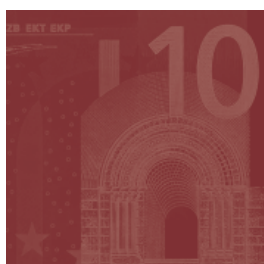
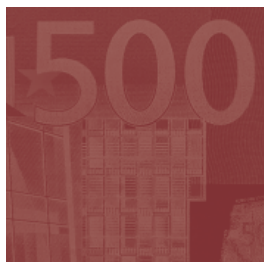
ŠALIŲ VERTINIMO
SANTRAUKOS

LT

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

EUROSISTEMA

Visuose 2007 m.
ECB leidiniuose
naudojamas
20 eurų banknoto
motyvas

PRANEŠIMAS APIE KONVERGENCIJĄ 2007 M. GEGUŽĖ

ĮVADAS
ANALIZĖS PAGRINDAS
ŠALIŲ VERTINIMO SANTRAUKOS

© Europos centrinis bankas, 2007 m.

Adresas

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurtas prie Maino
Vokietija

Pašto adresas

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Germany

Telefonas

+49 69 1344 0

Internetas

<http://www.ecb.int>

Faksas

+49 69 1344 6000

Teleksas

411 144 ecb d

Šis leidinys yra 2007 m. gegužės mėn. Europos centrinio banko pranešimo apie konvergenciją įvado, analizės pagrindo ir šalių vertinimo santraukos vertimas į lietuvių kalbą.

Jeigu jums reikia daugiau informacijos, žiūrėkite leidinio variantą anglų kalba internete (<http://www.ecb.int>).

Į lietuvių kalbą išvertė Europos centrinis bankas ir Lietuvos bankas.

Visos teisės saugomos. Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

Šiame leidinyje paskutiniai statistikos duomenys pateikti 2007 m. balandžio 26 d.

ISSN 1725-941X
ISSN 1725-9622 (ONLINE)

TURINYS

TURINYS

1 ĮVADAS	5
2 ANALIZĖS PAGRINDAS	
2.1 Ekonominė konvergencija	7
2.2 Nacionalinių teisės aktų ir Sutarties suderinamumas	14
3 ŠALIŲ VERTINIMO SANTRAUKOS	
3.1 Kipras	27
3.2 Malta	29

SANTRUMPOS

ŠALYS

BE	Belgija	LU	Liuksemburgas
BG	Bulgarija	HU	Vengrija
CZ	Čekija	MT	Malta
DK	Danija	NL	Nyderlandai
DE	Vokietija	AT	Austrija
EE	Estija	PL	Lenkija
IE	Airija	PT	Portugalija
GR	Graikija	RO	Rumunija
ES	Ispanija	SI	Slovėnija
FR	Prancūzija	SK	Slovakija
IT	Italija	FI	Suomija
CY	Kipras	SE	Švedija
LV	Latvija	UK	Jungtinė Karalystė
LT	Lietuva		

KITOS

BVP	bendrasis vidaus produktas
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
ECB	Europos centrinis bankas
ECBS	Europos centrinių bankų sistema
EK	efektyvusis kursas
EPI	Europos pinigų institutas
EPS	ekonominė ir pinigų sąjunga
ES	Europos Sąjunga
ESS95	1995 m. Europos sąskaitų sistema
EUR	euro
GKI	gamintojų kainų indeksas
IS	indėlio sertifikatas
MB	mokėjimų balansas
MBV5	TVF Mokėjimų balanso vadovas (5 leidimas)
NCB	nacionalinis centrinis bankas
PDP	perviršinio deficito procedūra
PFI	pinigų finansinės institucijos
SVKI	suderintas vartotojų kainų indeksas
TAB	Tarptautinių atsiskaitymų bankas
TDO	Tarptautinė darbo organizacija
TVF	Tarptautinis valiutos fondas
VDSAP	vienetinės darbo sąnaudos apdirbamojoje pramonėje
VDSSŪ	vienetinės darbo sąnaudos šalies ūkyje
VKI	vartotojų kainų indeksas
VKM	valiutų kurso mechanizmas

Remiantis Bendrijos praktika, ES šalys šiame pranešime išvardytos abėcėlės tvarka pagal šalių pavadinimus nacionalinėmis kalbomis.

I ĮVADAS

I ĮVADAS

Euro valiuta įvesta 1999 m. sausio 1 d. Šiuo metu trylika Europos Sąjungos (ES) valstybių narių yra įvedusios eurą, kaip numatyta Sutartyje, vėliausiai iš jų – 2007 m. sausio 1 d. – eurą įvedė Slovėnija. Tuo pat metu, po 2004 m. ir 2007 m. ES plėtros, keturiolika valstybių narių vis dar nėra ekonominės ir pinigų sąjungos (EPS) visateisės dalyvės ir euro dar nėra įvedusios.

Šis pranešimas apie konvergenciją buvo parengtas, kai 2007 m. vasario 13 d. Kipras ir 2007 m. vasario 27 d. Malta pateikė prašymus įvertinti šalis. Rengdamas šį pranešimą, Europos centrinis bankas (ECB) vykdo Europos Bendrijos steigimo sutarties (toliau – Sutartis) 122 straipsnio 2 dalies ir kartu 121 straipsnio 1 dalies reikalavimus ne rečiau kaip kartą per dvejus metus arba valstybės narės, kuriai taikoma išlyga, prašymu pranešti Europos Sąjungos Tarybai (ES Taryba) „apie valstybių narių pažangą vykdant savo įsipareigojimus, siekiant ekonominės ir pinigų sąjungos“. Tokie įgaliojimai taip pat suteikti Europos Komisijai, kuri irgi parengė pranešimą, todėl tuo pačiu metu ES Tarybai pateikti du pranešimai.

Šiame pranešime ECB naudojasi sistema, kuri buvo taikyta ankstesniuose jo pranešimuose apie konvergenciją. Jis tiria, ar šios dvi šalys pasiekė tvirtos ekonominės konvergencijos aukštą lygį, ar nacionaliniai teisės aktai suderinti su Sutartimi ir kaip jos laikosi teisės aktų reikalavimų, kuriuos turi įvykdyti nacionaliniai centriniai bankai, siekdami tapti neatskiriama Eurosistemos dalimi.

Ekonominės konvergencijos proceso analizė labai priklauso nuo naudojamos statistikos kokybės ir vientisumo. Statistikos, ypač valdžios finansų statistikos, sudarymui ir pateikimui neturi daryti įtakos politiniai sumetimai. Valstybės narės raginamos jų statistikos kokybei ir vientisumui teikti prioritetą, užtikrinti, kad renkant tokią statistiką būtų naudojama tinkama patikrų ir balansų sistema, ir taikyti minimalius standartus statistikos srityje. Tokie standartai turėtų įtvirtinti nacionalinių statistikos institucijų

nepriklausomumą, vientisumą ir atskaitomumą bei padėti skatinti pasitikėjimą fiskalinės statistikos kokybe (žr. statistikos priedą).

Šio pranešimo apie konvergenciją struktūra yra tokia. Antrame skyriuje aprašoma sistema, naudojama ekonominei ir teisinei konvergencijai analizuoti. Trečiame skyriuje skelbiamos šalių vertinimo santraukos, kuriose aprašomi esminiai ekonominės ir teisinės konvergencijos analizės rezultatai. Ketvirtame skyriuje pateikiama detalesnė ekonominės konvergencijos būklės kiekvienoje iš šių dviejų nagrinėjamų valstybių narių analizė ir konvergencijos rodiklių statistikos metodikos apžvalga. Galiausiai penktame skyriuje vertinama, kaip kiekvienos iš šių valstybių narių nacionaliniai įstatymai, tarp jų ir nacionalinio centrinio banko įstatymai, atitinka Sutarties 108 ir 109 straipsnius bei Europos centrinių bankų sistemos (ECBS) statutą.

2 ANALIZĖS PAGRINDAS

2.1 EKONOMINĖ KONVERGENCIJA

Šiame dokumente nagrinėjimų dviejų valstybių narių ekonominės konvergencijos analizei ECB naudoja bendrą analizės sistemą, pagal kurią nagrinėjama kiekviena šalis paėiliui. Pirma, ši bendra sistema grindžiama Sutarties nuostatomis ir tuo, kaip jas ECB pritaiko kainų, fiskalinio balanso ir skolos santykio, valiutų kurso ir ilgalaikių palūkanų normų bei kitų veiksnių raidai. Antra, taikant šią sistemą, vadovaujamasi daugeliu papildomų praeitį ir ateities lūkesčius apibūdinančių ekonominių rodiklių, laikomų naudingais konvergencijos tvarumui detaliau analizuoti. Toliau pateiktuose 1–4 intarpuose trumpai primenamos Sutarties nuostatos ir nurodomos metodinės detalės, kaip ECB jas taiko.

Siekiant užtikrinti tęstinumą ir vienodą traktavimą, šis pranešimas parengtas remiantis anksčiau ECB (prieš tai – Europos pinigų instituto) paskelbtų pranešimų principais. Taikydamas konvergencijos kriterijus, ECB naudoja keletą pagrindinių principų. Pirma, atskiri kriterijai aiškinami tiksliai ir taikomi griežtai. Šio principo loginis pagrindas yra tai, jog svarbiausias kriterijų tikslas – užtikrinti, kad euro zonoje galėtų dalyvauti tik tos valstybės narės, kurių ekonominė būklė yra palanki palaikyti kainų stabilumą ir euro zonos vientisumą. Antra, konvergencijos kriterijai – tai aiškūs integruoti reikalavimai, kurie visi turi būti įgyvendinti. Sutartyje šie kriterijai yra lygiaverčiai ir netaikomi hierarchiniu principu. Trečia, konvergencijos kriterijai turi būti įgyvendinti vadovaujantis tikrais duomenimis. Ketvirta, konvergencijos kriterijai turi būti taikomi nuosekliai, skaidriai ir paprastai. Be to, dar kartą pabrėžiama, kad konvergencija turi būti ilgalaikė, o ne tik tam tikru momentu. Todėl, analizuojant kiekvieną šalį, detaliai išnagrinėjamas jos konvergencijos tvarumas.

Atsižvelgiant į tai, atitinkamų šalių ekonomikos raida apžvelgiama įvertinant praeities, dažniausiai paskutinių dešimties metų, duomenis. Tai padeda geriau nustatyti, kokių

mastu einamieji laimėjimai yra ištis struktūrinių pokyčių rezultatas, o tai savo ruožtu leidžia geriau įvertinti ekonominės konvergencijos tvarumą.

Be to, kiek reikia atsižvelgiama ir į ateities perspektyvą. Todėl ypatingas dėmesys skiriamas tam faktui, kad palankios ekonomikos raidos tvarumas iš esmės priklauso nuo tinkamų ir ilgalaikių ekonominės politikos priemonių, naudojamų sprendžiant esamas ir būsimas problemas. Apskritai pabrėžiama, kad, norint užtikrinti ekonominės konvergencijos tvarumą, reikalinga ne tik gera pradžia, bet ir tolesnė tinkama ekonominė politika įvedus eurą.

Ši bendra sistema taikoma atskirai abiem vertinamoms valstybėms narėms. Remiantis Sutarties 121 straipsniu, kiekvienos valstybės narės rezultatais pagrįsta analizė turėtų būti vertinama atskirai.

Šiame pranešime apie konvergenciją panaudoti paskutiniai statistikos duomenys pateikti 2007 m. balandžio 26 d. Statistinius duomenis, naudojamus konvergencijos kriterijų taikymui, pateikė Europos Komisija (žr. statistikos priedą ir lenteles bei paveikslus), bendradarbiaudama su ECB ilgalaikių palūkanų normų atveju. Konvergencijos duomenys apie kainų ir ilgalaikių palūkanų normų pokyčius yra pateikti iki 2007 m. kovo mėn. – tai paskutinis mėnuo, kurio duomenys buvo gauti nustatant SVKI. Valiutų kursų mėnesio duomenys pateikiami už laikotarpį iki 2007 m. kovo mėn., o dienos duomenys – už laikotarpį iki 2007 m. balandžio 26 d. Duomenys apie fiskalines pozicijas apima laikotarpį iki 2006 m. Taip pat atsižvelgta į įvairiuose šaltiniuose pateikiamas prognozes ir kartu į naujausias valstybių narių konvergencijos programas bei kitą konvergencijos tvarumui nagrinėti, atsižvelgiant į ateitį, svarbią informaciją. Europos Komisijos 2007 m. pavasario ekonominės prognozės (*Spring 2007 Forecast*), į kurias buvo atsižvelgta rengiant šį pranešimą, paskelbtos 2007 m. gegužės 7 d. 2007 m.

gegužės 14 d. pranešimą patvirtino Bendroji taryba.

Sutarties nuostatos, reglamentuojančios kainų raidą, ir jų taikymas, kaip tai daro ECB, pateikiama 1 intarpe.

I intarpas

KAINŲ RAIDA

1 Sutarties nuostatos

Sutarties 121 straipsnio 1 dalies pirmoje įtraukoje reikalaujama:

„didelio kainų stabilumo; ar jis pasiektas, sprendžiama pagal infliacijos lygį, artimą tam, kurį yra pasiekusios ne daugiau kaip trys valstybės narės, kuriose kainos yra stabiliausios“.

Protokolo dėl konvergencijos kriterijų, nurodytą Sutarties 121 straipsnyje, 1 straipsnyje numatoma, kad:

„Šios Sutarties 121 straipsnio 1 dalies pirmoje įtraukoje paminėtas kainų stabilumo kriterijus reiškia, kad valstybės narės kainų raida ir infliacijos lygio vidurkis per vienus metus iki tikrinimo neturi būti 1½ procentinio punkto didesni už tą lygį, kurį yra pasiekusios ne daugiau kaip trys valstybės narės, kuriose kainos yra stabiliausios. Infliacija apskaičiuojama vartotojų kainų indekso pagrindu ir taikant palyginimo principą. Taip pat atsižvelgiama į skirtumus nacionaliniuose apibrėžimuose.“

2 Sutarties nuostatų taikymas

Šiame pranešime ECB Sutarties nuostatas pritaiko taip, kaip nurodyta toliau:

- Pirma, dėl „infliacijos vidurkio per vienus metus iki tikrinimo“ reikia pasakyti, kad šis infliacijos lygis apskaičiuojamas pagal tai, kiek padidėjo paskutinių 12 mėnesių SVKI vidurkis, palyginus su ankstesnių 12 mėnesių laikotarpio vidurkiu. Šiame pranešime infliacijos lygio nagrinėjimo laikotarpis – nuo 2006 m. balandžio mėn. iki 2007 m. kovo mėn.
- Antra, sąvoka „ne daugiau kaip trys valstybės narės, kuriose kainos yra stabiliausios“, kuri vartojama apibrėžti kontrolinį dydį, taikoma apskaičiuojant šių trijų ES valstybių, kuriose infliacijos lygis yra mažiausias, nesvertinį aritmetinį infliacijos lygio vidurkį: Suomijos (1,3%), Lenkijos (1,5%) ir Švedijos (1,6%). Iš čia vidutinis infliacijos lygis yra 1,5%, o pridėjus 1½ procentinio punkto, gaunamas 3,0% infliacijos kontrolinis rodiklis.

Infliacija apskaičiuota pagal SVKI, sukurtą konvergencijai įvertinti, remiantis palyginamuoju kainų stabilumo rodikliu (žr. statistikos priedą). Vidutinis euro zonos infliacijos lygis palyginimui pateikiamas šio pranešimo statistikos dalyje.

Siekiant detaliau išanalizuoti kainų raidos tvarumą, SVKI pagrindu apskaičiuota vidutinė infliacija per 12 mėnesių nagrinėjamą laikotarpį nuo 2006 m. balandžio mėn. iki 2007 m. kovo mėn. vertinama pagal tai, kaip per paskutinius dešimt metų kito valstybių narių ekonominė veikla kainų stabilumo požiūriu. Taigi dėmesys skiriamas pinigų politikos kryptčiai, ypač tam, ar pinigų politikos institucijos visų pirma siekia įgyvendinti ir palaikyti kainų stabilumą, taip pat tam, ar ekonominės politikos kitos sritys prisideda prie šio tikslo įgyvendinimo. Be to, įvertinamas ir makroekonominės aplinkos poveikis siekiant kainų stabilumo. Kainų raida analizuojama atsižvelgiant į pasiūlos ir paklausos sąlygas ir sutelkiant dėmesį, be kita ko, į veiksnius, darančius poveikį vienietinėms darbo sąnaudoms ir importo kainoms. Taip pat

atsižvelgiama į kitus svarbius kainų indeksus, kaip antai: SVKI, neįskaitant neperdirbtų maisto produktų ir energijos; nacionalinį VKI; VKI, neįskaitant grynųjų netiesioginių mokesčių pokyčių; privataus vartojimo defliatorių; BVP defliatorių ir gamintojų kainas. Vertinant ateities perspektyvos požiūriu, pateikiama artimiausių kelerių metų infliacijos galimos raidos apžvalga, į kurią įtraukiamos ir pagrindinių tarptautinių organizacijų bei rinkos dalyvių prognozės. Be to, aptariami struktūriniai aspektai, kurie yra svarbūs norint išlaikyti kainų stabilumui palankią aplinką įvedus eurą.

Sutarties nuostatos, reglamentuojančios fiskalinę raidą, ir jų taikymas, kaip tai daro ECB, bei susiję procedūriniai klausimai aprašoma 2 intarpe.

2 intarpas

FISKALINĖ RAIDA

1 Sutarties nuostatos

Sutarties 121 straipsnio 1 dalies antroje įtraukoje reikalaujama:

„valstybės finansinės padėties tvarumas; ar jis pasiektas, sprendžiama pagal bendrojo šalies biudžeto be perviršinio deficito, kuris nustatomas pagal 104 straipsnio 6 dalį, padėtį“.

Protokolo dėl konvergencijos kriterijų, nurodytų Sutarties 121 straipsnyje, 2 straipsnis nustato, kad:

„kriterijus dėl šalies biudžeto pozicijos, nurodytas Sutarties 121 straipsnio 1 dalies antroje įtraukoje, reiškia, kad tyrimo metu valstybė narė nėra Tarybos sprendimo pagal šios Sutarties 104 straipsnio 6 dalį dėl perviršinio deficito buvimo atitinkamoje valstybėje narėje objektas“.

104 straipsnyje numatyta perviršinio deficito nustatymo tvarka. Vadovaujantis 104 straipsnio 2 ir 3 dalimis, Europos Komisija parengia pranešimą, jei valstybė narė neatitinka biudžetinės drausmės reikalavimų, ypač jei:

- a) planuojamo arba faktinio valdžios biudžeto deficito santykis su BVP yra didesnis už kontrolinį dydį (Protokole dėl perviršinio deficito procedūros numatyta, kad šis dydis yra 3% BVP), išskyrus atvejus, kai:
 - šis santykis labai ir nuolat mažėjo ir pasiekė lygį, artimą kontroliniam dydžiui; arba

- kontrolinio dydžio perviršis yra tik išimtinis ir laikinas, o santykis išlieka artimas kontroliniam dydžiui;
- b) valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP yra didesnis už kontrolinį dydį (Protokole dėl perviršinio deficito procedūros numatyta, kad šis dydis yra 60% BVP), išskyrus atvejus, kai šis santykis gerokai mažėja ir patenkinamai sparčiai artėja prie kontrolinio dydžio.

Be to, Komisijos parengtame pranešime turi būti atsižvelgiama, ar valdžios sektoriaus deficitas yra didesnis už valstybės investicijų išlaidas, be to, įvertinami ir kiti svarbūs veiksniai, įskaitant valstybės narės vidutinės trukmės ekonomikos ir biudžeto būklę. Komisija taip pat gali parengti pranešimą, jeigu ji mano, kad valstybei narei kyla perviršinio deficito pavojus, nors pagal tuos kriterijus reikalavimai ir vykdomi. Ekonomikos ir finansų komitetas parengia nuomonę apie Komisijos pranešimą. Galiausiai, pagal 104 straipsnio 6 dalį, ES Taryba, remdamasi Komisijos rekomendacija ir apsvarsčiusi suinteresuotos valstybės narės norimas pareikšti pastabas bei nuodugniai jas įvertinusi, kvalifikuotąją balsų daugumą nusprendžia, ar valstybėje narėje yra susidaręs perviršinis deficitas.

2 Sutarties nuostatų taikymas

Konvergencijai nagrinėti ECB pateikia savo požiūrį apie fiskalinę raidą. Tvarumui įvertinti ECB analizuoja pagrindinius fiskalinės raidos rodiklius nuo 1997 m. iki 2006 m., atsižvelgia į valdžios sektoriaus finansų perspektyvas ir problemas bei atkreipia dėmesį į deficito ir skolos raidos ryšį.

Kalbant apie 104 straipsnį, tai ECB, priešingai negu Komisija, nevaizduoja jokio oficialaus vaidmens taikant perviršinio deficito procedūrą. ECB tik dar kartą informuoja, ar šaliai taikytina perviršinio deficito procedūra.

Atsižvelgdamas į Sutarties nuostatą, kad skolos santykis, didesnis kaip 60% BVP, turėtų „gerokai mažėti ir patenkinamai sparčiai artėti prie kontrolinio dydžio“, ECB analizuoja skolos santykio praeitį ir būsimas tendencijas.

Fiskalinės raidos įvertinimas grindžiamas duomenimis, surinktais iš nacionalinių sąskaitų pagal 1995 m. Europos sąskaitų sistemą (žr. statistikos priedą). Daugelį iš šių pranešimą įtrauktų duomenų Komisija pateikė 2007 m. balandžio mėn., jie apima valdžios finansų pozicijas nuo 1997 m. iki 2006 m. ir Komisijos prognozes 2007 m.

Kalbant apie valstybės finansų tvarumą, nagrinėjant 2006 m. rezultatus apžvelgiami juos palyginant su valstybių narių rezultatais per paskutinius dešimt metų. Iš pradžių analizuojama valdžios sektoriaus skolos santykio raida per šį laikotarpį ir ją nulemiantys veiksniai, t. y. skirtumas tarp nominaliojo BVP augimo ir palūkanų normų, pirminis balansas bei deficito ir skolos koregavimas. Taikant tokį požiūrį, galima papildoma informacija apie tai, kaip makroekonominė aplinka, o ypač augimo

ir palūkanų normų derinys, paveikė skolos raidą. Taip pat jis gali suteikti daugiau informacijos apie fiskalinės konsolidacijos priemonių naudą pirminiam balansui ir specialių veiksmų įtaką, kurią rodo deficito ir skolos koregavimas. Be to, analizuojama valdžios sektoriaus skolos struktūra, skiriant ypatingą dėmesį trumpalaikės skolos dalims ir skolai užsienio valiuta bei jų raidai. Palyginant šias dalis su esamu skolos santykio lygiu,

pabrėžiamas fiskalinių balansų jautrumas valiutų kursų ir palūkanų normų pokyčiams.

Toliau nagrinėjama deficito santykio raida. Čia verta prisiminti, kad daug įvairių veiksnių turi įtakos šalies metinio deficito santykio pokyčiams. Šie veiksniai dažnai skirstomi į „ciklinius veiksnius“, rodančius, kaip deficitą veikia ekonomikos ciklo pokyčiai, ir į „neciklinius veiksnius“, dažnai naudojamus struktūriniams ar ilgalaikiams fiskalinės politikos koregavimams parodyti. Tačiau tai nereiškia, kad, remiantis tokiais šiame pranešime skaičiais išreikštais necikliniais veiksniais, galima visiškai paaiškinti struktūrinį fiskalinių pozicijų pokytį, nes jiems įtakos turi ir politinės priemonės, ir specialūs veiksniai, kurių poveikis biudžeto balansui yra trumpalaikis. Taip pat detaliau išnagrinėtos ankstesnės valdžios išlaidų ir pajamų tendencijos, bendrais bruožais apžvelgtos konsolidacijos galimybės.

Kalbant apie ateities perspektyvą, aptariami nacionalinio biudžeto planai ir Europos Komisijos prognozės 2007 m. atsižvelgiant į konvergencijos programoje numatytą vidutinio laikotarpio strategiją. Aptariamas numatomo vidutinio laikotarpio tikslų, nustatytų Stabilumo ir augimo pakte, įgyvendinimo ir skolos santykio perspektyvos, vadovaujantis dabartine fiskaline politika, įvertinimas. Taip pat ypatingas dėmesys skiriamas biudžeto pozicijų tvarumo ilgalaikėms problemoms, ypač neindividualizuotų valstybės pensijų sistemų klausimams, susijusiems su demografiniais pokyčiais ir valstybės teikiamomis garantijomis.

Sutarties nuostatos, reglamentuojančios valiutų kursus ir tai, kaip jas pritaiko ECB, bendrais bruožais aprašoma 3 intarpe.

3 intarpas

VALIUTŲ KURSŲ POKYČIAI

1 Sutarties nuostatos

Sutarties 121 straipsnio 1 dalies trečioje įtraukoje reikalaujama:

„laikytis Europos pinigų sistemos valiutų kurso mechanizmo nustatytų normalių svyravimo ribų bent dvejus metus išvengiant nuvertėjimo bet kokios kitos valstybės narės valiutos atžvilgiu“.

Protokolo dėl konvergencijos kriterijų, nurodytų Sutarties 121 straipsnyje, 3 straipsnis nustato, kad:

„kriterijus dėl dalyvavimo Europos pinigų sistemos valiutų kurso mechanizme, paminėtame Sutarties 121 straipsnio 1 dalies trečioje įtraukoje, reiškia, kad valstybė narė ne mažiau kaip dvejus metus iki vertinimo be jokios didelės įtampos laikėsi Europos pinigų sistemos valiutų kurso mechanizme numatytų normalių kurso svyravimo ribų. Ypač svarbu, kad valstybė narė per šį laikotarpį nenuvertintų savo valiutos centrinio kurso kitos valstybės narės valiutos atžvilgiu savo iniciatyva.“

2 Sutarties nuostatų taikymas

Kalbant apie valiutų kursų stabilumą, ECB tiria, ar iki konvergencijos nagrinėjimo šalis be didelių sunkumų, ypač nenuvertindama valiutos euro atžvilgiu, bent dvejus metus dalyvavo VKM II (kuris nuo 1999 m. sausio mėn. pakeitė VKM). Jei dalyvavimo laikotarpis yra trumpesnis, valiutų kursų pokyčiai apibūdinami taikant dvejų metų orientacinį laikotarpį kaip ir ankstesniuose pranešimuose.

Vertinant valiutos kurso stabilumą euro atžvilgiu, žiūrima, ar valiutos kursas yra artimas centriniam kursui VKM II, kartu atsižvelgiama į veiksnius, dėl kurių kursas galėjo sustiprėti. Tokio požiūrio buvo laikomasi ir anksčiau. Šiuo požiūriu valiutos kurso svyravimo ribų dydis VKM II nedaro įtakos valiutos kurso stabilumo kriterijaus įvertinimui.

Be to, „didelių nukrypimų“ nebuvimo klausimas paprastai analizuojamas: 1) patikrinant valiutų kursų nukrypimus nuo VKM II centrinio kurso euro atžvilgiu; 2) naudojant tokius rodiklius, kaip valiutos kurso skirtumai euro atžvilgiu ir jų tendencija, taip pat trumpalaikių palūkanų normų skirtumai euro atžvilgiu ir jų pokyčiai; 3) įvertinant užsienio valiutos intervencijų vaidmenį.

Visi dvišaliai valiutų kursai per nagrinėjamą laikotarpį nuo 2005 m. gegužės mėn. iki 2007 m. balandžio mėn. laikomi ECB oficialiais orientaciniais kursais (žr. statistikos priedą).

Kipras ir Malta VKM II dalyvauja nuo 2005 m. gegužės 2 d., t. y. truputį ilgiau negu dvejus metus iki šio pranešimo užbaigimo. Jų valiutų kursų pokyčiai euro atžvilgiu parodyti nuo 2005 m. balandžio 27 d. iki 2007 m. balandžio 26 d. (t. y. iki paskutinių šiame pranešime naudojamų duomenų pateikimo dienos). Nuo 2007 m. balandžio 26 d. iki gegužės 14 d. (šio pranešimo užbaigimo dienos) abiejų šalių valiutų kursai euro atžvilgiu nesikeitė.

Be to, kad pranešime pateikiami duomenys apie nominalųjį valiutos kursą euro atžvilgiu, čia taip pat trumpai apžvelgiami su esamo valiutos

kurso tvarumu susiję rodikliai. Jie gaunami remiantis realiojo dvišalio ir efektyviojo kursų pokyčiais, mokėjimų balanso einamąja, kapitalo ir finansų sąskaitomis bei šalies grynąja tarptautinių investicijų pozicija ilgesniu laikotarpiu. Atsižvelgiant į rinkų integraciją, analizuojama ir euro zonos užimama dalis visoje šalies užsienio prekyboje.

Sutarties nuostatos, reglamentuojančios ilgalaikių palūkanų normų raidą ir tai, kaip jas pritaiko ECB, bendrais bruožais aprašoma 4 intarpe.

4 intarpas

ILGALAIKIŲ PALŪKANŲ NORMŲ RAIDA**1 Sutarties nuostatos**

Sutarties 121 straipsnio 1 dalies ketvirtoje įtraukoje reikalaujama:

„valstybės narės pasiekto konvergencijos ir jos dalyvavimo Europos pinigų sistemos valiutų kurso mechanizme patvarumo, kurį rodo ilgalaikės palūkanos“.

Protokolo dėl konvergencijos kriterijų, nurodytų Sutarties 121 straipsnyje, 4 straipsnis nustato, kad:

„šios Sutarties 121 straipsnio 1 dalies ketvirtoje įtraukoje paminėtas palūkanų normų konvergencijos kriterijus reiškia, kad per vienus metus iki vertinimo valstybės narės vidutinės nominaliosios ilgalaikės palūkanos neturi būti daugiau kaip 2 procentiniais punktais didesnės už tą lygį, kurį pasiekė ne daugiau kaip trys valstybės narės, kuriose kainos yra stabiliausios. Ilgalaikių vyriausybės obligacijų ar atitinkamų vertybinių popierių palūkanų normos apskaičiuojamos atsižvelgiant į skirtumus nacionaliniuose apibrėžimuose.“

2 Sutarties nuostatų taikymas

Šiame pranešime ECB Sutarties nuostatas pritaiko taip, kaip nurodyta toliau:

- Pirma, dėl „vidutinių nominaliųjų ilgalaikių palūkanų“, stebimų „vienus metus iki vertinimo“, reikia pasakyti, kad šios ilgalaikės palūkanų normos apskaičiuojamos kaip aritmetinis paskutinių 12 mėnesių, kurių duomenys yra įtraukti į SVKI, vidurkis. Šio rodiklio nagrinėjimo laikotarpis pranešime – nuo 2006 m. balandžio mėn. iki 2007 m. kovo mėn.
- Antra, teiginys „ne daugiau kaip trys valstybės narės, kuriose kainos yra stabiliausios“, vartojamas apibrėžti kontrolinį dydį, taikomas panaudojant tų pačių trijų ES šalių, kaip ir apskaičiuojant kainų stabilumo kriterijaus kontrolinį dydį, nesvertinį aritmetinį ilgalaikių palūkanų normų vidurkį (žr. 1 intarpą). Per šiame pranešime nagrinėjamą laikotarpį ilgalaikės palūkanų normos šiose trijose šalyse buvo 3,8% (Švedijoje), 3,9% (Suomijoje) ir 5,3% (Lenkijoje), o jų vidutinės palūkanos sudarė 4,4%, prie kurių pridėjus 2 procentinius punktus kontrolinis dydis yra 6,4%. Palūkanų normos buvo apskaičiuojamos pagal turimas suderintas ilgalaikės palūkanų normas, sudarytas konvergencijai įvertinti (žr. statistikos priedą).

Jei nėra tam tikros šalies suderintų ilgalaikių palūkanų normų duomenų, pagal galimybes atliekama bendra finansų rinkų analizė, atsižvelgiant į valdžios sektoriaus skolos santykio lygį ir kitus atitinkamus rodiklius, siekiant įvertinti valstybės narės pasiekto konvergencijos ir jos dalyvavimo VKM II patvarumą.

Kaip jau buvo minėta, Sutartyje aiškiai nurodoma siekti „konvergencijos patvarumo“, kurį rodo ilgalaikės palūkanų normos. Todėl nagrinėjamo laikotarpio – nuo 2006 m. balandžio mėn. iki 2007 m. kovo mėn. – raida vertinama atsižvelgiant į ilgalaikės palūkanų normas per paskutinius dešimt metų (ar per laikotarpį, kurio duomenys turimi) ir į pagrindinius veiksnius, nulemiančius skirtumus vidutinių ilgalaikių palūkanų normų euro zonoje atžvilgiu.

Galiausiai pagal Sutarties 121 straipsnio 1 dalį reikalaujama, kad šiame pranešime būtų apibūdinta keletas kitų svarbių veiksnių, kaip antai: „ekių raida, rinkų integracijos rezultatai, mokėjimų balanso einamosios sąskaitos būklė ir raida, vienetinių darbo sąnaudų raida ir kiti kainų rodikliai“. Šie veiksniai nagrinėjami 4 skyriuje pagal atskirus anksčiau išdėstytus kriterijus. Kadangi nuo 1999 m. sausio 1 d. įvesta euro valiuta, ekių raida išsamiau neaptariama.

2.2 NACIONALINIŲ TEISĖS AKTŲ IR SUTARTIES SUDERINAMUMAS

2.2.1 ĮVADAS

Sutarties 122 straipsnio 2 dalis numato, kad ne rečiau kaip kartą per dvejus metus arba valstybės narės, kuriai taikoma išlyga, prašymu ECB (ir Komisija) Sutarties 121 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka pateikia ES Tarybai pranešimą. Kiekviename tokio pobūdžio pranešime turi būti išanalizuotas suderinamumas tarp, viena, kiekvienos valstybės narės, kuriai taikoma išlyga, nacionalinių teisės aktų, įskaitant ir jos NCB įstatymą, ir, antra, Sutarties 108 ir 109 straipsnių bei Europos centrinių bankų sistemos ir Europos centrinio banko statuto (toliau – Statutas). Šis Sutarties įpareigojimas valstybėms narėms, kurioms taikoma išlyga, dar vadinamas „teisine konvergencija“. Įvertindamas teisinę konvergenciją, ECB neapsiriboja nacionalinių teisės aktų formaliu įvertinimu, bet taip pat gali vertinti, ar atitinkamų nuostatų įgyvendinimas atitinka Sutarties ir Statuto dvasią. ECB yra

ypač susirūpinęs dėl pastaruoju metu ryškėjančių ženklų, kad kai kurių valstybių narių nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančioms organams daromas spaudimas, o tai neatitinka Sutarties nuostatų dėl centrinio banko nepriklausomumo. Todėl ECB, prieš pateikdamas bet kokią galutinę teigiamą įvertinimą, patvirtinantį, kad valstybės narės nacionaliniai teisės aktai atitinka Sutartį ir Statutą, atidžiai stebės bet kokius pokyčius.

VALSTYBĖS NARĖS, KURIOMS TAIKOMA IŠLYGA, IR TEISINĖ KONVERGENCIJA

Kiprui ir Maltai, kurių nacionaliniai teisės aktai išanalizuoti šiame pranešime, suteiktas valstybių narių, kurioms taikoma išlyga, statusas, t. y. tos šalys dar neįvedė euro. Akto dėl stojimo sąlygų¹ 4 straipsnis nurodo, kad: „Nuo įstojimo dienos kiekviena naujoji valstybė narė dalyvauja ekonominėje ir pinigų sąjungoje kaip valstybė narė, kuriai taikoma leidžianti nukrypti nuostata, kaip apibrėžta EB sutarties 122 straipsnyje“.

ECB išanalizavo teisinės konvergencijos lygį Kipre ir Maltoje bei teises priemones, kurių jos ėmėsi ar kurių reikia imtis, norint pasiekti šį tikslą.

Teisinės konvergencijos vertinimo tikslas – palengvinti ES Tarybai nuspręsti, kurios valstybės narės „įgyvendina būtinas sąlygas priimti bendrąją valiutą“. Teisės srityje tokios sąlygos ypač susijusios su centrinio banko nepriklausomumu ir nacionalinių centrinių bankų teisine integracija į Eurosistemą.

TEISĖS ĮVERTINIMO STRUKTŪRA

Įvertinant teisę, naudojama ta pati ECB ir EPI ankstesnių pranešimų apie teisinę konvergenciją struktūra – ypač 2006 m. gruodžio mėn. (apie

¹ Aktas dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo sąlygų ir sutarčių, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų (OL L 236, 2003 09 23, p. 33). Dėl Bulgarijos ir Rumunijos žr. Akto dėl Bulgarijos Respublikos ir Rumunijos stojimo sąlygų ir sutarčių, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų 5 straipsnį (OL L 157, 2005 06 21, p. 203).

Čekiją, Estiją, Kiprą, Latviją, Vengriją, Malta, Lenkiją, Slovakiją ir Švediją), 2006 m. gegužės mėn. (apie Lietuvą ir Slovėniją), 2004 m. (apie Čekiją, Estiją, Kiprą, Latviją, Lietuvą, Vengriją, Malta, Lenkiją, Slovėniją, Slovakiją ir Švediją), 2002 m. (apie Švediją) ir 2000 m. (apie Graikiją ir Švediją) ECB pranešimų apie konvergenciją bei 1998 m. EPI pranešimo apie konvergenciją. Nacionalinių teisės aktų suderinamumas analizuojamas atsižvelgiant ir į visas įstatymų pataisas bei papildymus, priimtus iki 2007 m. kovo 15 d.

2.2.2 SUDERINIMO APIMTIS

2.2.2.1 SUDERINIMO SRITYS

Siekiant nustatyti sritis, kuriose nacionaliniai teisės aktai turi būti suderinti, analizuojami šie klausimai:

- suderinamumas su Sutarties (108 straipsnis) ir Statuto (7 straipsnis ir 14 straipsnio 2 dalis) nuostatomis dėl nacionalinių centrinių bankų nepriklausomumo, taip pat su nuostatomis dėl konfidencialumo (Statuto 38 straipsnis);
- suderinamumas su piniginio finansavimo (Sutarties 101 straipsnis) ir privilegijos naudotis finansų įstaigomis (Sutarties 102 straipsnis) draudimais ir suderinamumas dėl vienodos žodžio „euro“ rašybos, kurios reikalauja Bendrijos teisė; ir
- nacionalinių centrinių bankų teisinė integracija į Eurosistemą (ypač Statuto 12 straipsnio 1 dalies ir 14 straipsnio 3 dalies atžvilgiu).

2.2.2.2 „SUDERINAMUMAS“ IR „SUVIENODINIMAS“

Sutarties 109 straipsnis reikalauja, kad nacionaliniai teisės aktai būtų „suderinami“ su Sutartimi ir Statutu; todėl bet koks nesuderinamumas turi būti pašalintas. Nei Sutarties ir Statuto viršenybė nacionalinei teisei, nei nesuderinamumo pobūdis nedaro įtakos būtinybei laikytis šio įpareigojimo.

Reikalavimas, kad nacionalinė teisė būtų „suderinta“, nereiškia, jog Sutartis reikalauja, kad NCB įstatymai būtų „suvienodinti“ tarpusavyje ar su Statutu. Nacionaliniai ypatumai gali ir toliau egzistuoti, jeigu jie nepažeidžia Bendrijos išimtinės kompetencijos pinigų srityje. Iš tiesų Statuto 14 straipsnio 4 dalis leidžia nacionaliniams centriniams bankams atlikti kitas, Statute nenumatytas, funkcijas, jeigu jos netrukdo ECBS tikslams ir uždaviniams. NCB įstatymų nuostatos, leidžiančios atlikti tokias papildomas funkcijas, yra aiškus aplinkybių, kurioms esant skirtumai gali išlikti, pavyzdys. Terminas „suderinamas“ daugiau parodo, kad nacionalinė teisė ir NCB įstatymai turi būti pakoreguoti siekiant pašalinti nesuderinamumus su Sutartimi ir Statutu bei užtikrinti nacionalinių centrinių bankų integracijos į ECBS būtiną lygį. Konkrečiau tariant, turi būti pakoreguotos visos nuostatos, pažeidžiančios NCB nepriklausomumą, kaip apibrėžta Sutartyje, ir jo, kaip ECBS neatskiriamos dalies, vaidmenį. Todėl, norint tai pasiekti, nepakanka remtis vien tikta Bendrijos teisės viršenybe nacionalinei teisei.

Sutarties 109 straipsnyje nustatyta pareiga apima tik nesuderinamumą su Sutartimi ir Statutu. Tačiau nacionaliniai teisės aktai, nesuderinti su Bendrijos antriniais teisės aktais, turi būti suderinti su tokiais antriniais teisės aktais. Bendrijos teisės viršenybė neturi įtakos pareigai suderinti nacionalinę teisę. Šis bendras reikalavimas kyla ne tik iš Sutarties 109 straipsnio, bet ir iš Europos Bendrijų Teisingumo Teismo precedentų teisės².

Sutartis ir Statutas nenumato būdo, kuriuo nacionaliniai teisės aktai turi būti suderinti. Tai gali būti įvykdyta pateikiant nuorodas į Sutartį ir Statutą arba įtraukiant jų nuostatas ir nurodant juos, arba išbraukiant nesuderinamas nuostatas, arba derinant šiuos metodus.

Taip pat, *inter alia*, siekiant nacionalinės teisės suderinamumo su Sutartimi ir Statutu bei

2 Žr., *inter alia*, Teisingumo Teismo sprendimą „Europos Bendrijų Komisija prieš Prancūzijos Respubliką“ [1974 m.] (C-167/73, Rink. p. 359) („Code du Travail Maritime“).

užtikrinant jį, Bendrijos institucijos ir valstybės narės turi konsultuotis su ECB dėl teisinių nuostatų, priklausančių jo kompetencijai, projektų pagal Sutarties 105 straipsnio 4 dalį ir Statuto 4 straipsnį. 1998 m. birželio 29 d. Tarybos sprendimas 98/415/EB dėl nacionalinių institucijų konsultavimosi su Europos centriniu banku teisės aktų projektų nuostatų klausimais³ aiškiai reikalauja, kad valstybės narės imtųsi priemonių, reikalingų užtikrinti šios pareigos laikymąsi.

2.2.3 NACIONALINIŲ CENTRINIŲ BANKŲ NEPRIKLAUSOMUMAS

Kalbant apie centrinio banko nepriklausomumo ir konfidencialumo klausimus, 2004 m. į ES įstojusių valstybių narių nacionalinė teisė turėjo būti suderinta, kad atitiktų atitinkamas Sutarties ir Statuto nuostatas, ir galioti 2004 m. gegužės 1 d. Švedija buvo įpareigota užtikrinti, kad reikalingi suderinimai įsigaliotų iki ECBS įkūrimo 1998 m. birželio 1 d.

2.2.3.1 CENTRINIO BANKO NEPRIKLAUSOMUMAS

1995 m. lapkričio mėn. EPI nustatė centrinio banko nepriklausomumo požymių sąrašą (vėliau smulkiai aprašytą jo 1998 m. pranešime apie konvergenciją), kurie tuo metu buvo valstybių narių nacionalinės teisės, ypač NCB įstatymų, įvertinimo pagrindas. Centrinio banko nepriklausomumo sąvoka apima įvairias nepriklausomumo rūšis, kurias reikia vertinti atskirai: funkcinę, institucinę, asmeninę ir finansinę nepriklausomumą. Paskutiniaisiais metais ECB priimtose nuomonėse šių centrinio banko nepriklausomumo aspektų analizė buvo toliau tobulinama. Šie aspektai bus pagrindas įvertinant, viena, valstybių narių, kurioms taikoma išlyga, nacionalinės teisės ir, antra, Sutarties ir Statuto konvergencijos lygį.

FUNKCINIS NEPRIKLAUSOMUMAS

Centrinio banko nepriklausomumas yra ne savitikslius, bet greičiau priemonė tikslui, kuris turi būti aiškiai apibrėžtas ir kuriam turi būti suteikta pirmenybė visų kitų tikslų atžvilgiu, pasiekti. Funkcinis nepriklausomumas

reikalauja, kad kiekvieno NCB pagrindinis tikslas būtų numatytas aiškiu ir teisiniu požiūriu apibrėžtu būdu bei visiškai atitiktų Sutarties nustatytą pagrindinį tikslą – užtikrinti kainų stabilumą. To siekiama nacionaliniams centriniams bankams numatant reikiamus būdus ir priemones šiam tikslui pasiekti nepriklausomai nuo bet kurios kitos valstybės valdžios ar valdymo įstaigos. Sutarties nustatytas reikalavimas dėl centrinio banko nepriklausomumo atspindi visuotinai pripažintą nuomonę, kad siekti pagrindinio tikslo – užtikrinti kainų stabilumą – geriausiai gali visiškai nepriklausoma institucija, kurios įgaliojimai yra aiškiai apibrėžti. Centrinio banko nepriklausomumas yra visiškai suderinamas su nacionalinių centrinių bankų atsakomybe už savo sprendimus, kuri yra svarbus pasitikėjimo jų nepriklausomumo statusu stiprinimo aspektas. Tai reiškia skaidrumą ir dialogo su trečiosiomis šalimis palaikymą.

Kalbant apie laiką, tai Sutartis aiškiai nenustato, nuo kada valstybių narių, kurioms taikoma išlyga, nacionaliniai centriniai bankai turėjo laikytis pagrindinio tikslo – užtikrinti kainų stabilumą, numatytą Sutarties 105 straipsnio 1 dalyje ir Statuto 2 straipsnyje. Švedijos atveju kilo klausimas, ar ši pareiga turėtų įsigalioti nuo tada, kai buvo įkurta ECBS, ar nuo euro įvedimo datos. 2004 m. gegužės 1 d. į ES įstojusių valstybių narių atveju kilo klausimas, ar ji turėtų įsigalioti nuo tos datos, ar nuo euro įvedimo datos. Nors Sutarties 105 straipsnio 1 dalis netaikoma valstybėms narėms, kurioms taikoma išlyga (žr. Sutarties 122 straipsnio 3 dalį), Statuto 2 straipsnis pritaikomas tokioms valstybėms narėms (žr. Statuto 43 straipsnio 1 dalį). ECB palaiko nuomonę, kad nacionalinių centrinių bankų pareiga laikyti kainų stabilumą savo pagrindiniu tikslu Švedijos atveju prasideda 1998 m. birželio 1 d., o 2004 m. gegužės 1 d. į ES įstojusių valstybių narių atveju – nuo tos datos. Ši nuomonė pagrįsta tuo, kad vienas iš pagrindinių Bendrijos principų,

3 OL L 189, 1998 07 03, p. 42.

būtent – kainų stabilumas (Sutarties 4 straipsnio 3 dalis), yra pritaikomas ir valstybėms narėms, kurioms taikoma išlyga. Ji taip pat pagrįsta Sutarties tikslu, kad visos valstybės narės turi siekti makroekonominės konvergencijos, įskaitant kainų stabilumą, kuriai skirti šie reguliarūs ECB ir Komisijos pranešimai. Šią išvadą taip pat pagrindžia centrinio banko nepriklausomumas, pateisinamas tiktai tuomet, jeigu bendras tikslas – kainų stabilumas – turi pirmenybę.

Šalių vertinimai šiame pranešime yra pagrįsti tokiomis išvadomis valstybių narių, kurioms taikoma išlyga, nacionalinių centrinių bankų pareigos laikyti kainų stabilumą savo pagrindiniu tikslu atžvilgiu.

INSTITUCINIS NEPRIKLAUSOMUMAS

Institucinio nepriklausomumo principą tiksliai apibrėžia Sutarties 108 straipsnis ir Statuto 7 straipsnis. Šie du straipsniai draudžia nacionaliniams centriniams bankams ir jų sprendimus priimančių organų nariams vadovautis Bendrijos institucijų ar organų, valstybių narių vyriausybių ar bet kokių kitų organų nurodymais ar juos vykdyti. Šie straipsniai taip pat draudžia Bendrijos institucijoms ir organams bei valstybių narių vyriausybėms daryti įtaką nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų nariams, kurių sprendimai gali turėti įtakos, kai nacionaliniai centriniai bankai atlieka su ECBS susijusius uždavinius.

Nepaisant to, ar NCB organizuotas kaip valstybės institucija, ar kaip specialus viešosios teisės organas, ar paprasčiausiai kaip akcinė bendrovė, yra rizika, kad jo savininkas gali daryti įtaką jo sprendimams dėl užduočių, susijusių su ECBS, pasinaudodamas tokia nuosavybės teise. Tokia įtaka, daroma naudojantis akcininkų teisėmis ar kitaip, gali turėti poveikio NCB nepriklausomumui ir todėl turi būti ribojama įstatymu.

Draudimas duoti nurodymus

Trečiųjų šalių teisės duoti nurodymus nacionaliniams centriniams bankams, jų

sprendimus priimančioms organams ar pastarųjų nariams, jeigu jų veikla susijusi su ECBS uždavinių atlikimu, yra nesuderinamos su Sutartimi ir Statutu.

Draudimas tvirtinti, sustabdyti, panaikinti ar atidėti sprendimus

Trečiųjų šalių teisės tvirtinti, sustabdyti, panaikinti ar atidėti nacionalinių centrinių bankų sprendimus, jeigu jie susiję su ECBS uždavinių atlikimu, yra nesuderinamos su Sutartimi ir Statutu.

Draudimas cenzūruoti sprendimus teisiniu pagrindu

Bet kokių organų, išskyrus nepriklausomus teismus, teisė cenzūruoti teisiniu pagrindu sprendimus, susijusius su ECBS uždavinių atlikimu, yra nesuderinama su Sutartimi ir Statutu, kadangi šių uždavinių vykdymas negali būti pakartotinai vertinamas politiniu lygiu. Valdytojo teisė sustabdyti ECBS ar NCB sprendimus priimančių organų sprendimų įgyvendinimą teisiniu pagrindu ir vėliau pateikti juos galutinai patvirtinti politiniams organams yra tolygi pastangoms gauti trečiųjų šalių nurodymus.

Draudimas dalyvauti NCB sprendimus priimančiuose organuose su balsavimo teise

Trečiųjų šalių atstovų dalyvavimas NCB sprendimus priimančiuose organuose su balsavimo teise, sprendžiant su ECBS uždavinių atlikimu susijusius klausimus, net jeigu jie neturi sprendžiamąjo balso teisės, yra nesuderinamas su Sutartimi ir Statutu.

Draudimas iš anksto derinti NCB sprendimus

Įstatymų aiškiai numatyta NCB pareiga iš anksto derinti savo sprendimus su trečiosiomis šalimis sukuria teisinį pagrindą, kuriuo besiremamos trečiosios šalys gali daryti įtakos centrinio banko galutiniams sprendimams, ir todėl yra nesuderinama su Sutartimi ir Statutu.

Tačiau nacionalinių centrinių bankų dialogas su trečiosiomis šalimis netgi tais atvejais, kai įstatymas įpareigoja teikti informaciją ir keistis nuomonėmis, yra suderinamas su centrinio banko nepriklausomumu, jeigu:

- nebus pažeidžiamas NCB sprendimus priimančių organų narių nepriklausomumas;
- bus visiškai atsižvelgiama į ypatingą valdytojų teisinę padėtį jiems einant ECB bendrosios tarybos narių pareigas; ir
- laikomasi Statute nustatytų konfidencialumo reikalavimų.

NCB sprendimus priimančių organų narių pareigų aprobavimas

Įstatymų nuostatose dėl trečiųjų šalių (pvz., vyriausybių) teikiamo NCB sprendimus priimančių organų narių (pvz., susijusių su sąskaitomis) pareigų aprobavimo turi būti numatyti tinkami saugikliai, kad tokia teisė nepažeistų NCB atskiro nario gebėjimo nepriklausomai priimti sprendimus dėl su ECBS susijusių uždavinių (arba įgyvendinti sprendimus, priimtus ECBS lygiu). Rekomenduojama, kad aiški nuostata dėl to būtų numatyta NCB įstatymuose.

ASMENINIS NEPRIKLAUSOMUMAS

Statuto nustatytas NCB sprendimus priimančių organų narių kadencijos saugumas taip pat užtikrina centrinio banko nepriklausomumą. Valdytojai yra ECB bendrosios tarybos nariai. Statuto 14 straipsnio 2 dalis nustato, kad NCB įstatymuose, be kita ko, turi būti numatyta ne trumpesnė kaip penkerių metų valdytojo kadencija. Tai kartu apsaugo valdytojus nuo savavališko jų atleidimo iš užimamų pareigų nustatant, kad valdytojus galima atleisti iš pareigų tik tuomet, jeigu jie nebeatitinka šioms pareigoms keliamų reikalavimų arba yra kalti padarę sunkų nusižengimą, ir suteikiant galimybę kreiptis į Europos Bendrijų Teisingumo Teismą. NCB įstatymai turi atitikti šią nuostatą kaip yra išdėstyta toliau.

Valdytojų pareigų ėjimo minimalus terminas

Vadovaujantis Statuto 14 straipsnio 2 dalimi, NCB įstatymuose turi būti numatyta, kad valdytojo pareigų ėjimo terminas yra ne trumpesnis kaip penkeri metai. Tai nedraudžia nustatyti pareigų ėjimo ilgesnio termino, o neribotas pareigų ėjimo terminas nereikalauja

keisti įstatymo, jei valdytojo atleidimo pagrindai yra suderinti su Statuto 14 straipsnio 2 dalimi. Jei NCB įstatymas yra iš dalies keičiamas, tai iš dalies keičiantis įstatymas turi apsaugoti valdytojo ir kitų sprendimus priimančių organų narių, kuriems gali tekti pavaduoti valdytoją, teisę eiti pareigas.

Valdytojų atleidimo iš užimamų pareigų pagrindai

NCB įstatymai privalo užtikrinti, kad valdytojais negali būti atleidžiami iš užimamų pareigų dėl kitų priežasčių, išskyrus tas, kurios išvardytos Statuto 14 straipsnio 2 dalyje. Šio reikalavimo tikslas yra užkirsti kelią valdytoją skiriančiais valdžiai, ypač vyriausybei ar parlamentui, pasinaudoti teise valdytoją atleisti. NCB įstatymai turi arba numatyti atleidimo iš užimamų pareigų pagrindus, kurie būtų suderinti su Statuto 14 straipsnio 2 dalyje išvardytais pagrindais, arba neturi numatyti jokių atleidimo iš užimamų pareigų pagrindų (kadangi Statuto 14 straipsnio 2 dalis yra taikoma tiesiogiai).

Nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų kitų narių, ne valdytojų, susijusių su ECBS uždavinių vykdymu, teisės eiti pareigas apsauga ir atleidimo pagrindai

Grėsmė asmeniniam nepriklausomumui kiltų tada, kai valdytojų teisės eiti pareigas apsaugos ir atleidimo pagrindų taisyklės nebūtų taikomos nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų kitiems nariams, ne valdytojams, susijusiems su ECBS uždavinių vykdymu⁴. Suteikti tokią pačią teisės eiti pareigas apsaugą reikalauja įvairūs Sutarties ir Statuto straipsniai. Statuto 14 straipsnio 2 dalis

4 Žr. 2004 m. lapkričio 4 d. ECB nuomonės CON/2004/35 Vengrijos finansų ministerijos prašymu dėl įstatymo, iš dalies keičiančio *Magyar Nemzeti Bank* įstatymą, projekto 8 dalį; 2005 m. rugpjūčio 4 d. ECB nuomonės CON/2005/26 *Národná banka Slovenska* prašymu dėl įstatymo, iš dalies keičiančio įstatymą Nr. 566/1992 Zb. dėl *Národná banka Slovenska*, su pakeitimais ir dėl tam tikrų teisės aktų dalinių pakeitimų, projekto 8 dalį; 2006 m. rugpjūčio 25 d. ECB nuomonės CON/2006/44 *Banca d'Italia* prašymu dėl *Banca d'Italia* įstatymo dalinio pakeitimo 3.3 dalį; 2006 m. birželio 22 d. ECB nuomonės CON/2006/32 Prancūzijos Senato prašymu dėl įstatymo projekto dėl *Banque de France* 2.6 dalį ir 2007 m. kovo 7 d. ECB nuomonės CON/2007/6 Vokietijos finansų ministerijos prašymu dėl Aštuntojo įstatymo, iš dalies keičiančio *Deutsche Bundesbank* įstatymą, projekto 2.3 ir 2.4 dalis.

neapriboja valdytojų teisės eiti pareigas apsaugos, o Sutarties 108 straipsnis ir Statuto 7 straipsnis kalba ne apie valdytojus atskirai, o apie nacionalinių centrinių bankų „sprendimus priimančių organų narius“. Ypač tai yra taikoma tais atvejais, kai valdytojas yra pirmasis tarp lygių kolegų, turinčių lygias balsavimo teises, arba kai kitiems nariams gali tekti pavaduoti valdytoją.

Teisė į teisminę gynybą

Siekiant apriboti politinio pasirinkimo vertinant atleidimo iš užimamų pareigų pagrindus galimybę, nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų nariai turi turėti teisę kreiptis į nepriklausomą teisimą ir apskūsti jų atleidimą iš pareigų.

Statuto 14 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad iš pareigų atleistas NCB valdytojas dėl tokio sprendimo gali kreiptis į Europos Bendrijų Teisingumo Teismą. Nacionaliniai teisės aktai turi arba remtis Statutu, arba neminėti teisės dėl tokio sprendimo kreiptis į Europos Bendrijų Teisingumo Teismą (kadangi Statuto 14 straipsnio 2 dalis yra taikoma tiesiogiai).

Nacionalinė teisė taip pat turi numatyti NCB sprendimus priimančių organų kitų narių, dalyvaujančių vykdam su ECBS susijusius uždavinius, teisę kreiptis į nacionalinius teismus ir apskūsti atleidimą iš užimamų pareigų. Ši teisė gali būti arba bendrosios teisės reguliuojamas dalykas, arba nustatyta specialia norma. Net jei gali būti pareikšta, kad šia teise galima pasinaudoti pagal bendrąją teisę, dėl teisinio apibrėžtumo priežasčių patartina tokią teisminę gynybą numatyti konkrečiai.

Apsauga nuo interesų konflikto

Asmeninis nepriklausomumas taip pat reiškia, kad būtina užtikrinti, jog nesusikirstų NCB sprendimus priimančių organų narių, jiems einant pareigas, interesai su pačių nacionalinių centrinių bankų interesais (taip pat – valdytojų ir ECB interesai) ir su bet kokia kita su ECBS uždavinių vykdymu susijusių sprendimus priimančių organų narių veikla, kurioje jie dalyvauja ir kuri gali kelti grėsmę jų asmeniniam

nepriklausomumui. Paprastai su ECBS uždavinių atlikimu susijusių sprendimus priimančių organų nariai negali atlikti kitų funkcijų, galinčių sukelti interesų konfliktą. Ypač tokių sprendimus priimančių organų nariai negali eiti pareigų ar turėti interesų, galinčių daryti įtakos jų, kaip asmenų, einančių pareigas vykdomosios ar įstatymų leidžiamosios valdžios – centrinės ar vietos – ar verslo organizacijose, veiklai. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti tam, kad būtų užtikrinta apsauga nuo privačių interesų potencialių konfliktų vykdomųjų-tvarkomųjų funkcijų neatliekančių sprendimus priimančių organų narių atžvilgiu.

FINANSINIS NEPRIKLAUSOMUMAS

Net jei NCB yra visiškai nepriklausomas funkcinio, institucinio ir asmeninio požiūriu (t. y. tai garantuoja NCB įstatymas), jo bendram nepriklausomumui kiltų grėsmė, jei jis negalėtų savarankiškai naudotis pakankamais finansiniais ištekliais, kurie leistų jam vykdyti savo įgaliojimus (t. y. vykdyti Sutarties ir Statuto numatytus su ECBS susijusius uždavinius).

Valstybės narės negali leisti savo nacionaliniams centriniams bankams atsidurti tokioje padėtyje, kad jie neturėtų pakankamų finansinių išteklių vykdyti savo uždavinius, susijusius atitinkamai su ECBS ar su Eurosistema. Pažymėtina, kad Statuto 28 straipsnio 1 dalis ir 30 straipsnio 4 dalis numato galimybę papildomai reikalauti iš nacionalinių centrinių bankų padaryti įmokas į ECB kapitalą ir atlikti papildomus užsienio atsargų pervedimus⁵. Be to, Statuto 33 straipsnio 2 dalis numato⁶, kad, jeigu ECB patiria nuostolį, kurio negalima visiškai kompensuoti iš ECB bendrojo atsargų fondo, ECB valdančioji taryba gali nuspręsti likusį nuostolį kompensuoti iš atitinkamų finansinių metų pinigų politikos pajamų proporcingai ir nevirsijant sumų, kurios paskirstytos nacionaliniams centriniams bankams. Pagal finansinio nepriklausomumo principą reikalaujama, kad, laikantis šių nuostatų, NCB galėtų netrukdomai vykdyti savo funkcijas.

⁵ Statuto 30 straipsnio 4 dalis taikoma tik Eurosistemoje.

⁶ Statuto 33 straipsnio 2 dalis taikoma tik Eurosistemoje.

Finansinio nepriklausomumo principas taip pat reiškia, kad NCB privalo turėti pakankamų priemonių ne tik su ECBS susijusiems uždaviniams, bet ir savo nacionaliniams uždaviniams vykdyti (pvz., finansuoti savo valdymą ir savo operacijas).

Todėl finansinį nepriklausomumą reikėtų vertinti atsižvelgiant į tai, ar kuri nors trečioji šalis gali daryti tiesioginę arba netiesioginę įtaką ne tik NCB uždaviniams, bet ir jo gebėjimui (suprantama tiek funkcinio požiūriu darbo jėgos prasme, tiek finansiniu – pakankamų finansinių išteklių prasme) vykdyti savo įgaliojimus. Šiuo atžvilgiu ypač aktualūs yra toliau pateikti keturi finansinio nepriklausomumo aspektai, iš kurių keli buvo patobulinti visai neseniai⁷. Tai yra finansinio nepriklausomumo požymiai, kurių atžvilgiu nacionaliniai centriniai bankai yra pažeidžiamiausi dėl išorės įtakos.

Biudžeto nustatymas

Jei trečioji šalis turi teisę nustatyti ar daryti įtaką nustatant NCB biudžetą, tai yra nesuderinama su finansiniu nepriklausomumu, nebent įstatyme yra apsaugos nuostata tam tikslui, kad tokia teisė neapriboja finansinių lėšų, būtinų su ECBS susijusiems NCB uždaviniams vykdyti.

Apskaitos taisyklės

Sąskaitos turi būti sudaromos arba vadovaujantis bendrosiomis apskaitos taisyklėmis, arba vadovaujantis NCB sprendimus priimančių organų nustatytomis taisyklėmis. Jei tokias taisykles yra nustačiusios trečiosios šalys, tada taisyklės turi atsižvelgti bent jau į NCB sprendimus priimančių organų pasiūlymus.

Metų finansines ataskaitas turi patvirtinti nepriklausomų apskaitininkų padedami NCB sprendimus priimančiosios organai, ir *ex post* jas gali tvirtinti trečiosios šalys (pvz., vyriausybė, parlamentas). Kalbant apie pelną, NCB sprendimus priimančiosios organams turi būti suteikta teisė priimti nepriklausomą

ir profesionalų sprendimą dėl pelno apskaičiavimo.

Kai NCB operacijas kontroliuoja valstybinė audito tarnyba arba panaši institucija, atsakinga už valstybės finansų naudojimo kontrolę, teisinis pagrindas turi aiškiai nustatyti kontrolės apimtį ir ji turi nepažeisti NCB nepriklausomo išorės auditoriaus veiklos, kaip numatyta Statuto 27 straipsnio 1 dalyje. Valstybinis auditas turi būti atliekamas nepolitiniiais, nepriklausomais ir grynai profesiniais pagrindais.

Pelno paskirstymas, nacionalinių centrinių bankų kapitalas ir finansinės nuostatos

Kalbant apie pelno paskirstymą, NCB įstatymai gali nurodyti, kaip reikia paskirstyti pelną. Jei tokių nuostatų nėra, nutarimą dėl pelno paskirstymo turi priimti NCB sprendimus priimančiosios organai profesiniais pagrindais. Sprendimo nereikėtų palikti trečiųjų šalių nuožiūrai, nebent būtų aiški apsaugos nuostata, teigianti, kad tai nepakenks finansinėms priemonėms, būtinoms vykdyti su ECBS susijusius NCB uždavinius.

7 Pagrindinės formuojančios ECB nuomonės šioje srityje yra šios:
- 2002 m. birželio 5 d. CON/2002/16 Airijos finansų departamento prašymu dėl *Central Bank and Financial Services Authority of Ireland* įstatymo projekto, 2002 m.;
- 2003 m. spalio 15 d. CON/2003/22 Suomijos finansų ministerijos prašymu dėl Vyriausybės pasiūlymo iš dalies pakeisti *Suomen Pankki* įstatymą ir kitus susijusius aktus projekto;
- 2003 m. gruodžio 2 d. CON/2003/27 Austrijos federalinės finansų ministerijos prašymu dėl Federalinio įstatymo dėl Nacionalinio mokslinių tyrimų, technologijos ir taikomosios veiklos fondo projekto;
- 2004 m. sausio 20 d. CON/2004/1 Suomijos parlamento Ekonomikos komiteto prašymu dėl Vyriausybės pasiūlymo iš dalies pakeisti *Suomen Pankki* įstatymą ir kitus susijusius aktus projekto;
- 2006 m. liepos 25 d. CON/2006/38 *Bank of Greece* prašymu dėl projekto nuostatos *Bank of Greece* įgaliojimų vartotojų srityje;
- 2006 m. rugsėjo 13 d. CON/2006/47 Čekijos pramonės ir prekybos ministerijos prašymu dėl *Česka národní banka* įstatymo dalinio pakeitimo;
- 2007 m. kovo 21 d. CON/2007/8 Čekijos pramonės ir prekybos ministerijos prašymu dėl įstatymo, iš dalies keičiančio įstatymą dėl vartotojų apsaugos, tam tikrų projekto nuostatų, susijusių su *Česka národní banka*.

Valstybei narei draudžiama mažinti NCB kapitalą be NCB sprendimus priimančių organų *ex ante* sutikimo, kuriuo siekiama užtikrinti pakankamas finansines priemones vykdyti jo, kaip ECBS nario, įgaliojimus pagal Sutarties 105 straipsnio 2 dalį ir Statutą. Kalbant apie finansines nuostatas arba saugiklius, NCB privalo būti laisvas nepriklausomai kurti finansines nuostatas, apsaugančias realią jo kapitalo ir turto vertę.

Finansiniai įsipareigojimai priežiūros institucijoms

Kai kurių valstybių narių finansinės priežiūros institucijos yra jų NCB. Jei tokios institucijos priklauso nuo NCB nepriklausomai priimamų sprendimų, tai nesudaro problemų. Tačiau, kai teisinės nuostatos nustato atskirą tokių priežiūros institucijų sprendimų priėmimą, svarbu užtikrinti, kad jų priimami sprendimai nekeltų pavojaus NCB finansams apskritai. Tokiais atvejais nacionaliniai teisės aktai turi leisti nacionaliniams centriniam bankams visiškai kontroliuoti bet kokią priežiūros institucijų priimamą sprendimą, galintį turėti įtakos NCB nepriklausomumui, ypač finansiniam.

2.2.3.2 KONFIDENCIALUMAS

ECB ir NCB tarnautojų prievolė saugoti profesinę paslaptį pagal Statuto 38 straipsnį gali lemti panašias NCB įstatymų ar valstybės narės įstatymų nuostatas. Bendrijos teisės ir ja remiantis priimtų taisyklių viršenybė taip pat reiškia, kad nacionaliniai įstatymai dėl trečiųjų šalių prieigos prie dokumentų neleidžia pažeisti ECBS konfidencialumo režimo.

2.2.4 PINIGINIO FINANSAVIMO IR PRIVILEGIJOS NAUDOTIS FINANSŲ ĮSTAIGOMIS DRAUDIMAS

2.2.4.1 PINIGINIO FINANSAVIMO DRAUDIMAS

Piniginio finansavimo draudimą nustato Sutarties 101 straipsnio 1 dalis, pagal kurią galimybė pereikvoti ar bet kurios kitos formos kredito galimybės Bendrijos institucijoms

ar organams, valstybių narių centrinėms vyriausybėms, regioninėms, vietos ar kitoms valdžios institucijoms, kitoms viešosios teisės reglamentuojamoms organizacijoms arba valstybės įmonėms iš ECB ar valstybių narių nacionalinių centrinių bankų yra draudžiamos; taip pat draudžiama ECB ar nacionaliniams centriniam bankams tiesiogiai iš jų pirkti skolos priemonės. Sutartis numato vieną šio draudimo išimtį: jis netaikomas valstybei nuosavybės teise priklausančioms kredito įstaigoms, kurioms centrinių bankų atsargų kiekio atžvilgiu turi būti taikomas toks pats statusas, kaip ir privačioms kredito įstaigoms (Sutarties 101 straipsnio 2 dalis). Be to, ECB ir nacionaliniai centriniai bankai gali veikti kaip anksčiau išvardytų subjektų fiskaliniai agentai (Statuto 21 straipsnio 2 dalis). 1993 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 3603/93, nustatantis apibrėžimus, susijusius su Sutarties 104 straipsnyje ir 104b straipsnio 1 dalyje numatytų draudimų taikymu⁸ (dabar 101 straipsnis ir 103 straipsnio 1 dalis), kuris aiškiai nurodo, kad draudimas apima bet kokią valstybinio sektoriaus įsipareigojimų trečiųjų šalių atžvilgiu finansavimą, papildomai paaikškina tikslią piniginio finansavimo draudimo taikymo apimtį.

Piniginio finansavimo draudimas ypač svarbus užtikrinant, kad nebūtų kliudoma pagrindiniam pinigų politikos tikslui (t. y. palaikyti kainų stabilumą). Be to, centrinio banko teikiamas valstybinio sektoriaus finansavimas mažina spaudimą biudžetinei drausmei. Todėl ši draudimą reikia aiškinti plačiai, kad būtų užtikrintas griežtas jo taikymas, atsižvelgiant tik į Sutarties 101 straipsnio 2 dalyje ir Reglamente (EB) Nr. 3603/93 numatytas tam tikras ribotas išimtis. Bendra ECB pozicija dėl nacionalinių teisės aktų suderinamumo su draudimu visų pirma buvo plėtojama valstybių narių konsultavimosi su ECB dėl teisinių

⁸ OL L 332, 1993 12 31, p. 1.

nuostatų projektų pagal Sutarties 105 straipsnio 4 dalį rėmuose⁹.

NACIONALINIAI TEISĖS AKTAI, PERKELIANTYS PINIGINIO FINANSAVIMO DRAUDIMĄ Į NACIONALINĘ TEISĘ

Apskritai, Sutarties 101 straipsnio, papildyto Reglamentu (EB) Nr. 3603/93, į nacionalinę teisę perkelti nebūtina, kadangi jie abu yra taikomi tiesiogiai. Tačiau, jei nacionalinės teisės nuostatos atspindi šias tiesiogiai taikomas Bendrijos teisės nuostatas, jos gali susiaurinti piniginio finansavimo draudimo taikymo apimtį arba išplėsti Bendrijos teisės nustatytas išimtis. Pavyzdžiui, nacionaliniai teisės aktai, numatantys nacionalinių centrinių bankų teikiamą valstybės narės finansinių įsipareigojimų tarptautinėms finansų institucijoms (išskyrus TVF, kaip nustatyta Reglamentu (EB) Nr. 3603/93) ar trečiosioms šalims finansavimą, yra nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu.

VALSTYBINIO SEKTORIAUS AR VALSTYBINIO SEKTORIAUS ĮSIPAREIGOJIMŲ TREČIOSIOMS ŠALIMS FINANSAVIMAS

Nacionaliniai teisės aktai negali reikalauti, kad NCB finansuotų kitų valstybinio sektoriaus institucijų funkcijų vykdymą ar valstybinio sektoriaus įsipareigojimus trečiųjų šalių atžvilgiu. Pavyzdžiui, nacionaliniai teisės aktai, suteikiantys leidimą ar reikalaujantys, kad NCB finansuotų teismų arba administracines institucijas, kurios yra nepriklausomos nuo NCB ir veikia valstybės vardu, yra nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu.

VALSTYBINIO SEKTORIAUS ĮSIPAREIGOJIMŲ PRISIĖMIMAS

Nacionaliniai teisės aktai, reikalaujantys, kad NCB dėl tam tikrų užduočių ir pareigų nacionalinio reorganizavimo (pvz., perleidžiant NCB tam tikras priežiūros užduotis, kurias anksčiau vykdė valstybės ar nepriklausomos valdžios institucijos ar įstaigos) perimtų anksčiau nepriklausomos valstybės institucijos įsipareigojimus, neatskiriant NCB nuo finansinių įsipareigojimų, atsirandančių dėl

ankstesnės tokių buvusių nepriklausomų valstybės institucijų veiklos, yra nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu.

9 Kai kurios formuojančios EPI/ECB nuomonės šioje srityje yra šios:

- 1995 m. gegužės 10 d. CON/95/8 dėl Švedijos finansų ministerijos konsultavimosi pagal Europos Bendrijos steigimo sutarties (Sutartis) 109f straipsnio 6 dalį ir EPI statuto (Statutas) 5 straipsnio 3 dalį; dėl Vyriausybės teisės akto, nustatančio piniginio finansavimo draudimą, projekto (teisės aktas);
- 1997 m. rugpjūčio 27 d. CON/97/16 dėl Austrijos federalinės finansų ministerijos konsultavimosi pagal Europos Bendrijos steigimo sutarties (Sutartis) 109f straipsnio 6 dalį ir EPI statuto 5 straipsnio 3 dalį, smulkiau paaiškintus 1993 m. lapkričio 22 d. Tarybos sprendime (93/717/EB) (Sprendimas) dėl Federalinio valiutos fondo skolinimosi susitarime projekto;
- 2001 m. spalio 11 d. CON/2001/32 Portugalijos finansų ministerijos prašymu dėl dekretinio įstatymo, iš dalies keičiančio kredito įstaigų ir finansinių bendrovių teisinę sistemą, projekto;
- 2003 m. gruodžio 2 d. CON/2003/27 Austrijos federalinės finansų ministerijos prašymu dėl Federalinio įstatymo dėl Nacionalinio mokslinių tyrimų, technologijos ir taikomosios veiklos fondo projekto;
- 2005 m. vasario 3 d. CON/2005/1 Italijos ekonomikos reikalų ir finansų ministerijos prašymu dėl įstatymo, iš dalies keičiančio 1999 m. sausio 25 d. dekretinį įstatymą Nr. 7, pakeistą 1999 m. kovo 25 d. įstatymu Nr. 74, dėl skubių nuostatų dėl Italijos dalyvavimo Tarptautinio valiutos fondo intervencijose aštrioms finansų krizėms jo valstybėse narėse spręsti, projekto;
- 2005 m. liepos 15 d. CON/2005/24 Čekijos finansų ministerijos prašymu dėl įstatymo dėl finansų rinkos priežiūros institucijų integracijos projekto;
- 2005 m. rugpjūčio 11 d. CON/2005/29 Austrijos federalinės finansų ministerijos prašymu dėl Federalinio įstatymo dėl Austrijos įnašo į Tarptautinio valiutos fondo administruojamą patikėjimo fondą besivystančioms šalims, nukentėjusioms nuo stichinių nelaimių, mokėjimo projekto;
- 2005 m. gruodžio 1 d. CON/2005/50 *Národná banka Slovenska* prašymu dėl įstatymo, iš dalies keičiančio įstatymą Nr. 118/1996 Z.z. dėl bankų indėlių apsaugos ir dėl tam tikrų įstatymų, su paskutiniais pakeitimais, dalinių pakeitimų, projekto;
- 2005 m. gruodžio 30 d. CON/2005/60 Lietuvos banko prašymu dėl įstatymo, iš dalies keičiančio Lietuvos banko įstatymą, projekto;
- 2006 m. sausio 27 d. CON/2006/4 *Central Bank of Cyprus* prašymu dėl įstatymo, iš dalies keičiančio 2002 m. ir 2003 m. *Central Bank of Cyprus* įstatymus, projekto;
- 2006 m. kovo 9 d. CON/2006/15 Lenkijos finansų ministro prašymu dėl įstatymo dėl finansų įstaigų priežiūros projekto;
- 2006 m. kovo 13 d. CON/2006/17 Slovėnijos finansų ministerijos prašymu dėl įstatymo, iš dalies keičiančio *Banka Slovenije* įstatymą, projekto;
- 2006 m. gegužės 22 d. CON/2006/23 *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* prašymu dėl įstatymo, iš dalies keičiančio *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* įstatymą, projekto; ir
- 2006 m. gruodžio 15 d. CON/2006/58 *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* prašymu dėl *Bank Ċentrali ta' Malta/Central Bank of Malta* įstatymo dalinių pakeitimų.

FINANSINĖ PARAMA KREDITO IR (ARBA) FINANSŲ ĮSTAIGOMS

Nacionaliniai teisės aktai, numatantys nacionalinių centrinių bankų teikiamą finansavimą kredito įstaigoms, nesusijusį su centrinės bankininkystės uždaviniais (tokiais kaip pinigų politika, mokėjimo sistemos ar laikinos likvidumo palaikymo operacijos), ypač siekiant remti nemokias kredito ir (arba) kitas finansų įstaigas, yra nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu.

FINANSINĖ PARAMA INDĖLIŲ GARANTIJŲ IR INVESTUOTOJŲ KOMPENSAVIMO SISTEMOMS

Indėlių garantijų sistemų direktyva¹⁰ ir Investuotojų kompensavimo sistemų direktyva¹¹ nustato, kad indėlių garantijų sistemų ir investuotojų kompensavimo sistemų išlaidos tenka atitinkamai pačioms kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms. Nacionaliniai teisės aktai, numatantys nacionalinių centrinių bankų teikiamą finansavimą valstybinio sektoriaus nacionalinei indėlių garantijų sistemai, kredito įstaigoms ar nacionalinės investuotojų kompensavimo sistemos investicinėms įmonėms, būtų nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu, jei jis nėra trumpalaikis, neskirti skubiems atvejams, nekeliamas pavojus sisteminio stabilumo aspektams ir diskusija nevyksta NCB nuožiūra.

2.2.4.2 PRIVILEGIJOS NAUDOTIS FINANSŲ ĮSTAIGOMS DRAUDIMAS

Nacionaliniams centriniams bankams, kaip valdžios institucijoms, draudžiama imtis priemonių, suteikiančių privilegiją valstybiniam sektoriui naudotis finansų įstaigomis, jei tokios priemonės nėra pagrįstos rizikos ribojimu. Be to, nacionalinių centrinių bankų priimtose taisyklėse dėl skolos vertybinių popierių mobilizavimo arba įkeitimo negali būti naudojamos kaip priemonė privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimui apeiti¹². Valstybių narių teisės aktams šioje srityje draudžiama nustatyti tokią privilegiją naudotis finansų įstaigomis.

Šiame pranešime dėmesys skiriamas tiek nacionalinių centrinių bankų priimtų

nacionalinių teisės aktų, tiek NCB įstatymų suderinamumui su Sutartyje numatytu privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimu. Tačiau šis pranešimas nepažeidžia vertinimo, ar įstatymai, reglamentai arba administraciniai teisės aktai valstybėse narėse nėra naudojami prisidengiant rizikos ribojimu, kaip priemonė privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimui apeiti. Toks vertinimas nepatenka į šio pranešimo sritį.

2.2.5 ŽODŽIO „EURO“ VIENODA RAŠYBA

Euro yra jį įvedusių valstybių narių bendra valiuta. Siekiant, kad šis bendrumas būtų akivaizdus, Bendrijos teisė reikalauja, jog vienaskaitos vardininko linksnyje žodžio „euro“ rašyba būtų vienoda visuose Bendrijos ir nacionalinės teisės nuostatose atsižvelgiant į abėcėlių skirtumus.

1995 m. gruodžio 15–16 d. Madride Europos Vadovų Taryba nusprendė, kad „Europos valiutai suteikiamas pavadinimas yra „euro“, kad „pavadinimas turi būti vienodas visomis oficialiomis Europos Sąjungos kalbomis atsižvelgiant į abėcėlių skirtumus“ ir kad „specifinis pavadinimas „euro“ vartojamas vietoje bendrinio termino „ekiu“, kuris Sutartyje vartojamas kalbant apie Europos piniginių vienetą“. Galiausiai Europos Vadovų Taryba nusprendė, kad: „Penkiolikos valstybių narių vyriausybės priėmė bendrą susitarimą dėl to, kad šis sprendimas yra patvirtintas ir yra galutinis atitinkamų Sutarties nuostatų interpretavimas.“ Ši valstybių narių valstybės ir vyriausybės vadovų aiškų ir galutinį susitarimą patvirtino visi žodį „euro“ minintys Bendrijos teisės aktai, kurie visuomet vartoja vienodą rašybą visomis oficialiomis Bendrijos kalbomis.

10 1994 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/19/EB dėl indėlių garantijų sistemų 23 konstatuojamoji dalis (OL L 135, 1994 05 31, p. 5).

11 1997 m. kovo 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/9/EB dėl investuotojų kompensavimo sistemų 23 konstatuojamoji dalis (OL L 84, 1997 03 26, p. 22).

12 Žr. 1993 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 3604/93, nustatančio apibrėžimus, susijusius su Sutarties 104a straipsnyje (dabar 102 straipsnis) numatytos privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimo taikymu, 3 straipsnio 2 dalį ir 10 konstatuojamąją dalį (OL L 332, 1993 12 31, p. 4).

Ypač svarbu yra tai, kad Bendrijos pinigų teisės aktai išlaikė bendrą žodžio „euro“ rašybą, dėl kurios susitarė valstybės narės¹³. Paskutinis 2005 m. gruodžio 21 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2169/2005, iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 974/98 dėl euro įvedimo¹⁴, patvirtina teisingą bendros valiutos pavadinimo rašybą. Pirma, Reglamento (EB) Nr. 974/98 tekstas visomis kalbomis teigia, kad „Europos valiutai suteikiamas pavadinimas yra „euro“. Antra, Reglamento (EB) Nr. 2169/2005 tekstas visomis kalbomis nurodo žodį „euro“.

2003 m. visos valstybės narės ratifikavo 2003 m. kovo 21 d. valstybės ar vyriausybės vadovų sudėties Tarybos sprendimą, iš dalies keičiantį Europos centrinių bankų sistemos ir Europos centrinio banko statuto 10 straipsnio 2 dalį¹⁵, kuriame dar kartą, ši kartą su pirmine teise susijusiame teisės akte, bendros valiutos pavadinimas rašomas vienodai visomis kalbomis.

Ši aiški ir galutinė valstybių narių pozicija yra privaloma ir valstybėms narėms, kurioms taikoma išlyga. Akto dėl stojimo sąlygų 5 straipsnio 3 dalis nurodo, kad „Europos Vadovų Tarybos arba Tarybos ar valstybių narių bendru susitarimu priimtų deklaracijų, rezoliucijų arba kitų patvirtintų pozicijų dėl Bendrijų ar Sąjungos atžvilgiu naujų valstybių narių padėtis yra tokia pat kaip ir esamų valstybių narių; jos atitinkamai laikysis iš tų deklaracijų, rezoliucijų ar kitų pozicijų kylančių principų bei gairių ir imsis tokių priemonių, kurių gali prireikti jų įgyvendinimui užtikrinti“.

Remiantis šiais samprotavimais ir atsižvelgiant į išimtinę Bendrijos kompetenciją nustatyti bendrosios valiutos pavadinimą, bet kokie nukrypimai nuo šios taisyklės yra nesuderinami su Sutartimi ir turi būti panaikinti. Nors šis principas taikomas visoms nacionalinių teisės aktų rūšims, vertinimas šalių skyriuose fokusuojamas į nacionalinių centrinių bankų įstatymus ir įstatymus dėl euro įvedimo.

2.2.6 NACIONALINIŲ CENTRINIŲ BANKŲ TEISINĖ INTEGRACIJA Į EUROSISTEMĄ

Nacionalinės teisės (visų pirma NCB įstatymų, bet taip pat ir kitų teisės aktų) nuostatos, kurios neleistų vykdyti su Eurosistema susijusių uždavinių arba ECB sprendimų, būtų nesuderinamos su efektyviu Eurosistemos funkcionavimu valstybei narei įvedus eurą. Todėl reikia suderinti nacionalinius teisės aktus, kad būtų užtikrintas suderinamumas su Sutartimi ir Statutu su Eurosistema susijusių uždavinių atžvilgiu. Siekiant įvykdyti Sutarties 109 straipsnį, nacionalinius teisės aktus reikėjo pataisyti taip, kad būtų užtikrintas jų atitikimas iki ECBS sukūrimo dienos (Švedijos atveju) ir iki 2004 m. gegužės 1 d. (valstybių narių, kurios įstojo į ES tą dieną, atveju). Nepaisant to, įstatymo nustatyti reikalavimai, susiję su NCB visiška teisine integracija į Eurosistemą, turi įsigalioti tik tada, kai visiška integracija taps efektyvi, t. y. tą dieną, kai valstybė narė, kuriai taikoma išlyga, įves eurą.

Svarbiausios sritys, analizuojamos šiame pranešime, yra tos, kuriose įstatymų nuostatos gali trukdyti NCB vykdyti Eurosistemos reikalavimus. Tai nuostatos, galinčios neleisti NCB dalyvauti įgyvendinant ECB sprendimus priimančių organų apibrėžtą bendrą pinigų politiką arba trukdyti valdytojai vykdyti jo, kaip ECB valdančiosios tarybos nario, pareigas, arba tokios, kurios pažeidžia ECB prerogatyvą. Atskiriami šie dalykai: ekonominės politikos tikslai, uždaviniai, finansinės nuostatos, valiutų kurso politika ir tarptautinis bendradarbiavimas. Galiausiai paminėtos kitos sritys, kuriose gali prireikti suderinti NCB įstatymus.

13 Žr. 1997 m. birželio 17 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1103/97 dėl tam tikrų nuostatų, susijusių su euro įvedimu (OL L 162, 1997 06 19, p. 1), 1998 m. gegužės 3 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 974/98 dėl euro įvedimo (OL L 139, 1998 05 11, p. 1) ir 1998 m. gruodžio 31 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2866/98 dėl euro ir eurą įvedančių valstybių narių valiutų perskaičiavimo kursų (OL L 359, 1998 12 31, p. 1), kurie vis trys buvo iš dalies pakeisti 2000 m. įvedant eurą Graikijoje; žr. taip pat 1998 m. ir 1999 m. Bendrijos priimtus teisės aktus dėl eurų monetų.

14 OL L 346, 2005 12 29, p. 1.

15 OL L 83, 2003 04 01, p. 66

2.2.6.1 EKONOMINĖS POLITIKOS TIKSLAI

NCB visiškai teisinė integracija į Eurosistemą reikalauja, kad jo įstatymu nustatyti tikslai būtų suderinti su ECBS tikslais, nurodytais Statuto 2 straipsnyje. Tai reiškia, *inter alia*, kad „nacionalinį atspalvį“ turinčius įstatymu nustatytus tikslus – pavyzdžiui, kai įstatymo nuostatos nurodo pareigą vykdyti pinigų politiką susijusios valstybės narės bendrosios ekonominės politikos rėmuose – reikia suderinti.

2.2.6.2 UŽDAVINIAI

Eurą įvedusios valstybės narės NCB uždavinius daugiausia lemia Sutartis ir Statutas atsižvelgiant į NCB, kaip neatskiriamos Eurosistemos dalies, statusą. Todėl, siekiant vykdyti Sutarties 109 straipsnį, NCB įstatymų nuostatas dėl uždavinių reikia palyginti su atitinkamomis Sutarties ir Statuto nuostatomis bei pašalinti bet koki neatitikimą¹⁶. Tai galioja visoms nuostatomis, kurios po euro įvedimo ir integracijos į Eurosistemą trukdytų vykdyti su ECBS susijusius uždavinius, ir ypač toms, kuriose nesilaikoma ECBS kompetencijų pagal Statuto IV skyrį.

Visos nacionalinės teisės nuostatos, susijusios su pinigų politika, turi pripažinti, kad Bendrijos pinigų politika yra uždavinys, kuris turi būti vykdomas per Eurosistemą¹⁷. NCB įstatymuose gali būti nuostatų dėl pinigų politikos priemonių. Siekiant vykdyti Sutarties 109 straipsnį, reikėtų palyginti tokias nuostatas su Sutarties ir Statuto nuostatomis bei pašalinti bet koki neatitikimą.

Nacionalinės teisės nuostatos, suteikiančios NCB išimtinę teisę išleisti banknotus, privalo pripažinti išimtinę ECB valdančiosios tarybos teisę duoti leidimą išleisti banknotus pagal Sutarties 106 straipsnio 1 dalį ir Statuto 16 straipsnį įvedus eurą. Taip pat būtina priklausomai nuo situacijos arba panaikinti nacionalinės teisės nuostatas, leidžiančias vyriausybėms daryti įtaką tokiais klausimais kaip eurų banknotų nominalai, gamyba, apimtis ir išėmimas iš apyvartos, arba jomis pripažinti anksčiau minėtose Sutarties ir Statuto nuostatose nurodytas ECB galias eurų banknotų atžvilgiu.

Nepriklausomai nuo to, kaip dalijasi atsakomybe monetų atžvilgiu vyriausybės ir nacionaliniai centriniai bankai, atitinkamos nuostatos turi pripažinti ECB teisę patvirtinti eurų monetų emisijos dydį įvedus eurą.

Dėl užsienio atsargų valdymo¹⁸: eurą įvedusios valstybės narės, nepervedančios savo oficialiųjų užsienio atsargų¹⁹ į savo NCB, pažeidžia Sutartį. Be to, trečiosios šalies, pavyzdžiui, vyriausybės arba parlamento teisė daryti įtaką NCB sprendimams oficialiųjų užsienio atsargų valdymo atžvilgiu prieštarauja Sutarties 105 straipsnio 2 dalies trečiajam įtraukui. Be to, nacionaliniai centriniai bankai privalo aprūpinti ECB užsienio atsargomis proporcingai savo pasirašyto ECB kapitalo daliai. Tai reiškia, kad neturi būti teisinių kliūčių nacionaliniams centriniams bankams pervesti užsienio atsargas ECB.

2.2.6.3 FINANSINĖS NUOSTATOS

Statuto finansinės nuostatos apima apskaitos²⁰, audito²¹, kapitalo pasirašymo²², užsienio atsargų pervedimo²³ ir pinigų politikos pajamų paskirstymo²⁴ taisykles. Nacionaliniai centriniai bankai privalo sugebėti vykdyti savo įsipareigojimus pagal šias nuostatas, todėl bet kokios nesuderinamos nacionalinės nuostatos turi būti panaikintos.

2.2.6.4 VALIUTOS KURSO POLITIKA

Valstybės narės, kuriai taikoma išlyga, nacionaliniai teisės aktai gali numatyti, kad už jos valiutos kurso politiką atsako vyriausybė, o NCB suteikiamas konsultacinis ir (arba) vykdymo vaidmuo. Tačiau, iki tai valstybei įvedant eurą, tokiuose teisės aktuose turi atsispindėti tas faktas, kad pagal Sutarties 111

16 Žr. ypač Sutarties 105 ir 106 straipsnius bei Statuto 3–6 ir 16 straipsnius.

17 Sutarties 105 straipsnio 2 dalies pirma įtrauka.

18 Sutarties 105 straipsnio 2 dalies trečia įtrauka.

19 Išskyrus apyvartines užsienio valiutos lėšas, kurias valstybių narių vyriausybės gali laikyti vadovaudamosi Sutarties 105 straipsnio 3 dalimi.

20 Statuto 26 straipsnis.

21 Statuto 27 straipsnis.

22 Statuto 28 straipsnis.

23 Statuto 30 straipsnis.

24 Statuto 32 straipsnis.

straipsnį atsakomybė už euro zonos valiutos kurso politiką pereina Bendrijai. Atsakomybę už šią politiką 111 straipsnis suteikia ES Tarybai glaudžiai bendradarbiaujant su ECB.

2.2.6.5 TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS

Siekiant įvesti eurą, nacionaliniai teisės aktai turi būti suderinti su Statuto 6 straipsnio 1 dalimi, kurioje numatyta, kad tarptautinio bendradarbiavimo srityje, apimančioje Eurosistemai patikėtus uždavinius, ECB sprendžia, kaip atstovaujama ECBS. Be to, nacionaliniai teisės aktai turi leisti, ECB pritarus, NCB dalyvauti tarptautinėse pinigų institucijose (Statuto 6 straipsnio 2 dalis).

2.2.6.6 KITA

Be anksčiau išdėstytų klausimų, tam tikrų valstybių narių atžvilgiu esama kitų sričių, kuriose nacionalinių teisės aktų nuostatas reikia suderinti (pvz., tarpuskaitos ir mokėjimo sistemų bei apsikeitimo informacija srityse).

3 ŠALIŲ VERTINIMO SANTRAUKOS

3 ŠALIŲ VERTINIMO SANTRAUKOS

3.1 KIPRAS

Nagrinėjamu laikotarpiu Kipre 12 mėnesių vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota SVKI pagrindu, buvo 2,0%, t. y. daug mažesnė, negu Sutartyje nustatytas 3,0% kontrolinis dydis. Remiantis naujausia informacija tikimasi, kad 12 mėnesių vidutinė SVKI pagrindu apskaičiuota infliacija artimiausiais mėnesiais šiek tiek sumažės.

Vertinant ilgesnį praeities laikotarpį, SVKI pagrindu apskaičiuota infliacija Kipre buvo nedidelė ir tik retkarčiais šoktelėdavo palyginti aukštai. Nuo 1997 m. iki 2006 m. ji svyrudavo daugiausia ties 2–3% riba, tačiau 2000 m. ir 2003 m. padidėjo atitinkamai iki 4,9% ir 4,0%, daugiausia dėl smarkiai pakilusių energijos ir maisto produktų kainų, taip pat dėl nuoseklaus energijos akcizų didinimo vienodinant tarifus su galiojančiais ES ir PVM tarifo didinimo nuo 10% iki 15% per 2002–2003 m. Tokia ilgalaikė infliacijos rodiklio kaita susijusi su nemažai svarbių politinių sprendimų, iš kurių verta paminėti ilgalaikę fiksuoto valiutos kurso režimų tradiciją, atsiradusią 1960 m. Nuo 1992 m. Kipro svaras buvo susietas su ekiu, vėliau – su euru, o 2005 m. gegužės 2 d. Kiprui prisijungus prie VKM II standartinės svyravimo ribos buvo $\pm 15\%$. Santykinai nedidelę infliaciją padėjo išlaikyti prekių rinkų ir infrastruktūrinių pramonės šakų liberalizavimas. Fiskalinė politika, priešingai, nelabai padėjo siekti kainų stabilumo nuo 1996 m., nors paskutiniu metu ji šiuo aspektu palankesnė. Visą santykinai nedidelės infliacijos raidą 1998–2001 m. reikėtų vertinti atsižvelgiant į stiprų realų ekonominį augimą, kuris didžiąją šio laikotarpio dalį buvo apie 5%. Per 2002–2003 m. jis sulėtėjo maždaug iki 2%, tačiau 2004–2006 m. vėl šoktelėjo beveik iki 4%. Nedarbas Kipre yra palyginti nedidelis, nors nuo 2002 m. jis šiek tiek didėjo, o darbo rinka yra gana lanksti. Po labai padidėjusio darbo užmokesčio per 2002–2003 m., ypač valstybės sektoriuje, jo daromas spaudimas per dvejus vėlesnius metus labai sumažėjo, tad vienetinės darbo sąnaudos didėjo saikingai. Atskirais laikotarpiais importo kainos buvo nepastovios – nuo 2003 m. jos truputį padidėjo

dėl išaugusių naftos kainų. Kaip rodo nesenai pokyčiai, 2006 m. pradžioje SVKI pagrindu apskaičiuota infliacija nuosekliai didėjo ir rugpjūčio mėn. pasiekė 2,7%, o mažėjant energijos kainoms, 2007 m. kovo mėn. ji krito iki 1,4%.

Vertinant ateities perspektyvas, pasakytina, kad svarbiausių tarptautinių institucijų naujausiose infliacijos prognozėse 2007 m. numatyta infliacija yra nuo 1,3% iki 2,1% ir 2008 m. – nuo 1,9% iki 2,1%. Tikimasi, kad pakėlus PVM tarifo apatinę ribą tam tikroms prekėms ir paslaugoms, suvienodinant jį su ES lygiu, infliacija išaugs apie 1 procentinį punktą. Didesnės, negu prognozuojama, infliacijos rizika susijusi su potencialiu antriniu buvusios ar būsimos infliacijos padidėjimo poveikiu, nepalankia naftos kainos ir darbo užmokesčio raida ateityje, sparčiai didėjant vidaus paklausai ir kreditui. Paskolų vietos valiuta palūkanų normų konvergencija su euro zonos palūkanų normų lygiu ir privalomųjų atsargų reikalavimų pinigų finansinėms institucijoms sumažinimas kelia infliacijos didėjimo riziką. Mažesnės, negu prognozuota, infliacijos rizika yra susijusi su tebesitęsiančiu telekomunikacijų ir energijos sektorių liberalizavimo poveikiu, darbo užmokesčio viešajame sektoriuje augimo pažabojimu, padidėjusiu darbo jėgos judėjimu į šalį, dėl kurio gali sulėtėti darbo užmokesčio augimas, ir palankia naftos kainų raida. Be to, mažesnės, negu prognozuojama, infliacijos rizika yra susijusi su galimu tarptautinės paklausos susilpnėjimu ir jo poveikiu turizmo paslaugų eksportui.

Šiuo metu Kiprui netaikomas Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito nustatymo. Nagrinėjamais 2006 m. jo fiskalinis deficitas sudarė 1,5% BVP, t. y. buvo gerokai mažesnis už kontrolinį dydį. Europos Komisija prognozuoja, kad 2007 m. deficitas sudarys 1,4% BVP. Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis 2006 m. sumažėjo iki 65,3%, ir prognozuojama, kad 2007 m. jis toliau mažės iki 61,5%, taigi ir toliau bus didesnis kaip 60% kontrolinis dydis. Kiprasturi tęstikonsolidavimą, jei nori pasiekti Stabilumo ir augimo pakte

nustatytą vidutinės trukmės tikslą, kuris 2006 m. gruodžio mėn. konvergencijos programoje apibūdinamas kaip dėl cikliškumo pakoreguotas, neįtraukiant laikinų priemonių, 0,5% BVP sudarantis deficitas. Kalbant apie kitus fiskalinius veiksmus, pažymėtina, kad 2006 m. deficitas nebuvo didesnis už valstybės investicijų išlaidų ir BVP santykį.

Pagal ES Ekonominės politikos komiteto ir Europos Komisijos prognozes tikimasi, kad 2004–2006 m. Kipro viešojo sektoriaus išlaidos dėl gyventojų senėjimo labai padidės ir sudarys 11,8 procentinio punkto BVP. Su šia našta bus lengviau susidoroti, jeigu iki demografinės padėties pablogėjimo bus suteikta pakankama veikimo laisvė valstybės finansų srityje.

Kipro svaras dalyvauja VKM II nuo 2005 m. gegužės 2 d., t. y. ataskaitinis laikotarpis trunka dvejus metus – nuo 2005 m. gegužės mėn. iki 2007 m. balandžio mėn. Nustatytas centrinis valiutos kursas 0,585274 svaro už eurą – kursas, kuriuo 1999 m. pradžioje svaras buvo vienašališkai susietas su euru – su standartinėmis $\pm 15\%$ svyravimo ribomis. Susitarimas dėl dalyvavimo VKM II buvo pagrįstas tvirtais Kipro valdžios įsipareigojimais įvairiose politikos srityse. Nuo prisijungimo prie VKM II Kipro valiutos kurso politika euro atžvilgiu buvo stabili. Svaro kursas buvo nedaug nutolęs nuo centrinio kurso, tačiau buvo standartinių svyravimo ribų stipriojoje pusėje, ir taip pat labai nedaug svyravo. Tuo pačiu metu

trumpalaikių palūkanų normų skirtumai, palyginti su 3 mėn. EURIBOR, nagrinėjamo laikotarpio pabaigoje po truputį išnyko. Kipro svaro realusis kursas – tiek euro atžvilgiu, tiek jo efektyvusis kursas – 2007 m. kovo mėn. buvo artimas istoriniams vidurkiams, skaičiuojamiems nuo 1996 m. sausio mėn. ir nuo euro įvedimo 1999 m. Kalbant apie kitus išorės pokyčius, pasakytina, kad Kipro mokėjimų balanso einamojoje ir kapitalo sąskaitose nuolat buvo deficitas, kuris kartais būdavo didelis. Paskutiniais metais šis deficitas padidėjo – nuo 2,0% BVP 2003 m. iki 5,9% BVP 2006 m. Tai daugiausia nulėmė didėjantis prekių deficitas, o teigiamas paslaugų prekybos balansas beveik nepakito. Šis deficitas buvo daugiausia finansuojamas grynosiomis tiesioginių investicijų įplaukomis (iš dalies reinvesticijomis) ir kapitalo įplaukomis „kitų investicijų“ forma, kurias dažniausiai sudaro nerezidentų indėliai ir paskolos. Kadangi 2004–2006 m. kapitalo įplaukos buvo didesnės už einamosios ir kapitalo sąskaitų deficitą, šiuo laikotarpiu Kipras sukaupė oficialiąsias tarptautines atsargas.

Nagrinėjamu laikotarpiu ilgalaikės palūkanų normos Kipre sudarė 4,2% ir buvo gerokai mažesnės už palūkanų normos kriterijaus 6,4% kontrolinį dydį. Paskutiniais metais ilgalaikės palūkanų normos bei skirtumas tarp jų ir euro zonos vyriausybės obligacijų pajamingumo apskritai mažėjo.

Kipras – ekonominiai konvergencijos rodikliai

(neįskaitant valiutos kurso kriterijaus)

	SVKI pagrindu apskaičiuota inflacija ¹⁾	Ilgalaikės palūkanų normos ²⁾	Valdžios sektoriaus perteklius (+) arba deficitas (–) ³⁾	Bendroji valdžios sektoriaus skola ³⁾
2005	2,0	5,2	–2,3	69,2
2006	2,2	4,1	–1,5	65,3
2007	⁴⁾ 2,0	⁴⁾ 4,2	–1,4	61,5
Kontrolinis dydis	^{4), 5)} 3,0	^{4), 5)} 6,4	–3,0	60,0

Šaltiniai: ECB ir Europos Komisija.

1) Metiniai vidutiniai pokyčiai, procentais.

2) Procentais, metinis vidurkis.

3) Procentais, palyginti su BVP. Europos Komisijos prognozės 2007 m.

4) Taikomas laikotarpiui nuo 2006 m. balandžio mėn. iki 2007 m. kovo mėn.

5) Šalys, kuriose kainos yra stabiliausias: Suomija, Lenkija ir Švedija.

Bendrai vertinant ateities perspektyvas, yra svarbu, kad Kipras ir toliau žengtų tvarios ir patikimos fiskalinės konsolidacijos link, grindžiamu struktūrinėmis priemonėmis, ir kad gerintų savo fiskalinius rezultatus gerokai sumažindamas didelį savo skolos santykį. Bus svarbu, ypač viešajame sektoriuje, kad darbo užmokesčio raida atitiktų darbo našumo didėjimą, darbo rinkos sąlygas ir pokyčius konkuruojančiose šalyse. Be to, ypatingai svarbu tęsti struktūrines reformas prekių ir darbo rinkose. Pavyzdžiui, turėtų būti nuodugniai reformuojamas atlyginimų ir kai kurių socialinių išmokų (gyvenimo minimumo pašalpų) indeksavimo mechanizmas, siekiant sumažinti su infliacijos inercija susijusią riziką. Tokios struktūrinės reformos ne tik padės didinti ekonomikos atsparumą sukrėtimams, bet taip pat sukurs geriausias sąlygas tvariai ūkio plėtrai ir užimtumui didinti. Ir pagaliau galimas Kipro politinis suvienijimas iškeltų papildomus struktūrinius ir fiskalinius iššūkius priklausomai nuo konkrečių ekonominių ir fiskalinių susitarimų.

Neseniai priėmus *Central Bank of Cyprus* įstatymo pataisas, *Central Bank of Cyprus* statutas atitinka Sutarties ir Statuto reikalavimus dėl ekonominės ir pinigų sąjungos trečiojo etapo.

3.2 MALTA

Nagrinėjamu laikotarpiu Maltoje 12 mėnesių vidutinė infliacija, apskaičiuota SVKI pagrindu, buvo 2,2%, t. y. gerokai mažesnė, negu Sutartyje nustatytas 3,0% kontrolinis dydis. Remiantis naujausia informacija tikimasi, kad 12 mėnesių vidutinė infliacija, apskaičiuota SVKI pagrindu, artimiausiais mėnesiais toliau mažės.

Vertinant ilgesnį praeities laikotarpį, SVKI pagrindu apskaičiuota infliacija Maltoje buvo palyginti stabili ir 1999–2006 m. dažniausiai buvo ties 2–3% riba. Tai, kad infliacija buvo palyginti stabili ilgą laikotarpį, susiję su nemažai svarbių politinių sprendimų, iš kurių išskirtiniausias sprendimas nuo 1964 m., kai

Malta tapo nepriklausoma, – didžiąją laikotarpio dalį išlaikyti valiutos kursą, susietą su valiutų krepšeliu. Nuo 2005 m. gegužės 2 d. Maltos lira dalyvauja VKM II ir yra susieta su euru. Paskutinius kelerius metus fiskalinė politika padėjo labiau palaikyti kainų stabilumą. Po spartaus ekonomikos augimo laikotarpio praėjusio amžiaus dešimtąjį dešimtmetį gamyba nuo 2001 m. buvo vangi, o dvejus metus ji mažėjo. Ši ekonominė stagnacija rodo išorės veiksnių, kurie iš dalies buvo susiję su padidėjusia konkurencija Maltos pagrindinėse eksporto rinkose, ir vidaus veiksnių, pavyzdžiui, restruktūrizavimo apdirbamosios pramonės sektoriuje laikinu poveikiu, įtaką. Jeigu kalbėsime apie šio meto pokyčius, ekonomika ėmė atsigausti 2005 m., ir augimas tęsėsi 2006 m., nors vidaus paklausos lemiamas kainų spaudimas tebebuvo nedidelis. SVKI pagrindu apskaičiuota metinė infliacija labai sumažėjo 2006 m. pabaigoje ir 2007 m. pradžioje buvo nedidelė. 2006 m. viduryje pasiekusi aukščiausią, maždaug 3,5% ribą, 2006 m. paskutiniaisiais dviem mėnesiais ji sumažėjo iki mažesnio kaip 1% lygio ir 2007 m. kovo mėn. sudarė 0,5%. Infliacijos mažėjimą 2006 m. pabaigoje daugiausia lėmė išnykęs ankstesnio energijos kainų didėjimo poveikis, kuris turėjo palyginti daug įtakos infliacijai Maltoje.

Vertinant ateities perspektyvas, pagrindinių tarptautinių institucijų infliacijos naujausios prognozės yra tokios: nuo 1,4% iki 2,4% 2007 m., o 2008 m. – nuo 2,1% iki 2,3%. Infliacijos didėjimo rizika daugiausia yra susijusi su galimybe, kad pasaulinės energijos kainos vėl didės. Be to, tebesitęsiantis spartus kredito augimas, nors ir ne toks didelis, kaip kai kuriose kitose šalyse su mažiau išsivysčiusiomis finansų rinkomis, turi būti atidžiai stebimas. Infliacija gali būti mažesnė, negu prognozuojama, dėl padidėjusios konkurencijos kai kuriose prekių rinkose – tokiose kaip mažmeninė prekyba maisto produktais ir oro transporto pramonė – ir tolesnių pastangų supaprastinti reglamentuojančias ir administracines viešojo sektoriaus procedūras.

Šiuo metu Maltai taikomas Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito. Tačiau nagrinėjama 2006 m. fiskalinis deficitas sudarė 2,6% BVP, t. y. buvo mažesnis negu kontrolinis dydis. 2006 m. laikinų fiskalinių politikos priemonių deficitą mažinantis poveikis sudarė 0,7% BVP. Jei šios priemonės nebūtų taikytos, 2006 m. deficitas būtų siekęs 3,3% BVP. Europos Komisija prognozuoja, kad 2007 m. deficitas sumažės iki 2,1% BVP. 2006 m. valdžios skolos ir BVP santykis sumažėjo iki 66,5%, ir prognozuojama, kad 2007 m. jis sudarys 65,9%, taigi ir toliau bus didesnis už 60% kontrolinį dydį. Reikia tęsti konsolidavimą, kad Malta atitiktų Stabilumo ir augimo pakte nustatytą vidutinės trukmės laikotarpio tikslą, 2006 m. gruodžio mėn. konvergencijos programoje apibūdinamą kaip subalansuotą dėl cikliškumo pakoreguotas biudžetas, neįtraukiant laikinų priemonių. Kalbant apie kitus fiskalinius veiksmus, 2006 m. deficito santykis nebuvo didesnis už valstybės investicijų išlaidų ir BVP santykį.

Pagal ES Ekonominės politikos komiteto ir Europos Komisijos prognozes tikimasi, kad Maltoje iki 2020 m. viešojo sektoriaus išlaidos dėl gyventojų senėjimo padidės 2,2 procentinio punkto BVP, o iki 2050 m. augimas sulėtės iki 0,3 procentinio punkto. Nors šiose prognozėse neatsižvelgiama į valstybinę pensijų reformą, kurią 2006 m. gruodžio mėn. patvirtino Atstovų rūmai, Europos Komisijos išankstiniame vertinime teigiama, kad reforma nepagerino prognozių dėl ilgalaikio valstybės finansų tvarumo. Su šia našta bus lengviau susidoroti, jeigu iki demografinės padėties pablogėjimo bus suteikta pakankama veikimo laisvė valstybės finansų srityje.

Maltos lira VKM II dalyvauja nuo 2005 m. gegužės 2 d., t. y. ataskaitinis laikotarpis trunka dvejus metus – nuo 2005 m. gegužės mėn. iki 2007 m. balandžio mėn. Nustatytas Maltos valiutos centrinis kursas 0,429300 liros už eurą, kuris prisijungimo metu buvo lygus rinkos kursui, su standartinėmis $\pm 15\%$ svyravimo ribomis. Prisijungimo prie mechanizmo metu Maltos lira nuo ankstesnio valiutų krepšelio (ji

sudarė euro, svaras sterlingų ir JAV doleris) buvo persieta prie euro. Susitarimas dėl dalyvavimo VKM II buvo pagrįstas tvirtais Maltos valdžios įsipareigojimais įvairiose politikos srityse. Kaip buvo skelbta anksčiau, nuo prisijungimo prie VKM II Maltos valdžios institucijos išlaikė Maltos liros centrinį kursą euro atžvilgiu. 2006 m. trumpalaikių palūkanų normų skirtumai, palyginti su 3 mėn. EURIBOR, sumažėjo ir per 2007 m. kovo mėn. pasibaigusį trijų mėnesių laikotarpį sudarė 0,2 procentinio punkto. Maltos liros realusis kursas – tiek euro atžvilgiu, tiek jo efektyvusis – 2007 m. kovo mėn. buvo artimas istoriniams vidurkiams, skaičiuojamiems nuo 1996 m. sausio mėn. ir nuo euro įvedimo 1999 m. Kalbant apie kitus išorinės pokyčius, pasakytina, kad nuo 1997 m. Maltoje buvo mokėjimų balanso bendros einamosios ir kapitalo sąskaitos deficitas, kuris kartais buvo didelis. 2004 m. ir 2005 m. šis deficitas buvo 4,9% BVP, o 2006 m. sumažėjo iki 3,3%. Nuo 2003 m. tiesioginių investicijų srautai šį deficitą kompensavo, o kapitalo įplaukas, patenkančias į „kitų investicijų“ kategoriją, iš esmės atsvėrė didelės grynosios portfelio išlaidos. Tiek 2005 m., tiek 2006 m. Maltos oficialiosios tarptautinės atsargos didėjo.

Ilgalaikių palūkanų normų lygis nagrinėjamu laikotarpiu Maltoje buvo 4,3%, t. y. gerokai mažesnis už palūkanų normos kriterijaus 6,4% kontrolinį dydį. Paskutiniaisiais metais Maltos ilgalaikės palūkanų normos bei skirtumas tarp jų ir euro zonos vyriausybės obligacijų pajamingumo apskritai mažėjo.

Bendrai vertinant ateities perspektyvas, Maltai bus svarbu tęsti tvarų ir patikimą fiskalinį konsolidavimą ir pagerinti fiskalinius rezultatus, įskaitant didelio skolos santykio žymų sumažinimą. Privačiame ir valstybės sektoriuose svarbu užtikrinti, kad darbo užmokesčio raida atitiktų darbo našumo didėjimą, darbo rinkos sąlygas ir pokyčius konkuruojančiose šalyse. Taip pat reikia sutelkti dėmesį naikinant ekonominio augimo ir darbo vietų kūrimo struktūrinius apribojimus, pirmiausia skatinant dalyvavimą darbo rinkoje. Šia prasme

Malta – ekonominiai konvergencijos rodikliai

(neįskaitant valiutos kurso kriterijaus)

	SVKI pagrindu apskaičiuota infliacija ¹⁾	Ilgalaikės palūkanų normos ²⁾	Valdžios sektoriaus perteklius (+) arba deficitas (–) ³⁾	Valdžios sektoriaus bendroji skola ³⁾
2005	2,5	4,6	–3,1	72,4
2006	2,6	4,3	–2,6	66,5
2007	⁴⁾ 2,0	⁴⁾ 4,3	–2,1	65,9
Kontrolinis dydis	^{4), 5)} 3,0	^{4), 5)} 6,4	–3,0	60,0

Šaltiniai: ECBS ir Europos Komisija.

1) Metiniai vidutiniai pokyčiai, procentais.

2) Procentais, metinis vidurkis.

3) Procentais, palyginti su BVP. Europos Komisijos prognozės 2007 m.

4) Taikomas laikotarpis nuo 2006 m. balandžio mėn. iki 2007 m. balandžio mėn.

5) Šalys, kuriose kainos yra stabiliausios: Suomija, Lenkija ir Švedija.

svarbiausia yra didinti konkurenciją prekių rinkose ir gerinti darbo rinkos veikimą. Tokios priemonės padės šias rinkas padaryti lankstesnes, o tai leis lengviau prisitaikyti prie kintančių aplinkos sąlygų šalies ūkį ar atskiras pramonės šakas ištikus sukrėtimams. Gebėjimas absorbuoti tokius sukrėtimus yra ypač svarbus esant palyginti didelei ekonomikos specializacijai. Šios priemonės padės sukurti kainų stabilumui palankią aplinką, skatins konkurencingumą ir didins užimtumą.

Neseniai priėmus *Bank Ċentrali ta'Malta/Central Bank of Malta* įstatymo pataisas, *Bank Ċentrali ta'Malta/Central Bank of Malta* statutas atitinka Sutarties ir Statuto reikalavimus dėl ekonominės ir pinigų sąjungos trečiojo etapo.

ISSN 1725941-X

9 771725 941008